

मूल्य ₹ १५/-

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०७ • वर्ष १९ वे • पृष्ठे ५२ • जुलै - २०२२

बनसंवर्धन दिवस

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक ०७ • वर्ष १९ वे • पृष्ठे ५२ • जुलै - २०२२

बालकांच्या बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगळी वेगळी भेट

(पंजाबी, इंग्रजी व हिंदी भाषेत सुध्दा प्रकाशित)

संपादक
राजेंद्र थोरात
(अवैतनिक)

सजावट व चित्रे
स्वप्निल वि. झाटवळ
राजनंदन कृ. पिंपळकर ● श्रीकांत द. पाटील

संत निरंकारी मंडळ (चेंबूर) करिता मुद्रक व प्रकाशक श्री. चंद्रकांत अनंत जाधव यांनी ही हसती दुनिया पत्रिका संस्तोष प्रिंटर्स, जय शिवाजी नगर, कात्रक रोड, बेस्ट डेपो, वडाळा, मुंबई - ४०००३१, येथे छापून संत निरंकारी भवन, ५० मोरबाग रोड, दादर (पूर्व), मुंबई - ४०००९४. येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पत्ता

५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०००९४

ई-मेल : marathihiastiduniya@gmail.com

Website : www.nirankari.org

लेखकांच्या मताशी सहमत असणे अनिवार्य नाही

देश	१ वर्ष	३ वर्ष	५ वर्ष	११ वर्ष
भारत/नेपाळ	₹ 150	₹ 400	₹ 700	₹ 1500
यू.के.	£ 15	£ 40	£ 70	£ 150
यूरोप	€ 20	€ 55	€ 95	€ 200
अमेरिका	\$ 25	\$ 70	\$ 120	\$ 250
कॅनडा/ऑस्ट्रेलिया	\$ 30	\$ 85	\$ 140	\$ 300

०५

०६

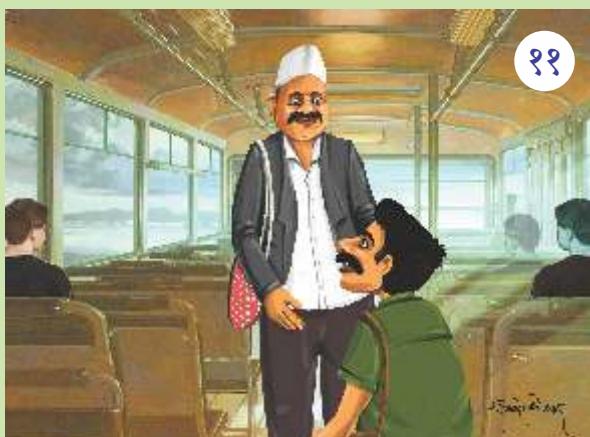
स्तंभ

○ दोन शब्द	०४
○ विचारपुण्य	१०
○ दादाला विचारु या	१३
○ शब्दकोडे	१४
○ वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे	१५
○ दिव्यवाणी	२५
○ वाढदिवसाच्या शुभेच्छा	२६
○ आरोग्याचा मंत्र	२७
○ हसा मुलांनो हसा	३०
○ सामान्य ज्ञान	४७
○ चित्र काढा आणि रंग भरा	५०

चित्रकथा

○ आजोबा	१६
○ किंटी	३८

११

विशेष व प्रेरक प्रसंग

- व्यक्तिविशेष ०७
- तेजस्विनी २२
- भ्रमंती ३२
- समर्थ दर्शन - भाग ८७ ३४
- संतकथा ४३
- स्वामी विवेकानंद : प्रेरक प्रसंग ४८
- पक्षीजगत ४९

२३

कथा

- द्रौपदीची कथा ०५
- मनुष्यजन्माचे प्रयोजन ०८
- बोले तैसा चाले ११
- सवयी ह्या सोडाव्या लागतात २०
- कर्तव्यनिष्ठा २३
- भूतदया २८
- प्रसंगावधान ३५
- गाढवांची गोष्ट ४४
- जोश आणि होश ४५

३५

४५

कविता

- जोडी गुरु शिव्यांची ३७
- ऐसे जीवन होते महान ४३

स्वसामर्थ्य ओळखा

मा ता सीतेच्या शोधासाठी हनुमंताला लंकेत जायचं होतं; परंतु मध्ये विशाल समुद्र असल्याने एवढ्या दूरवर झेप कशी घेणार? आपल्याला हे शक्य होणार नाही या विचाराने हनुमंत हतबल झाला. त्यावेळी जांबुवंताने हनुमंताला त्याच्या प्रचंड शक्तीची आठवण करून दिली. बालपणी तो सूर्याला फळ समजून गिळायला निघाला असताना इंद्र देवाने घाबरून त्याला शाप दिला होता, की तुला तुझ्या सामर्थ्याचं विस्मरण होईल; परंतु ज्या वेळी प्रभू कार्यात तुझ्या सामर्थ्याची गरज भासेल तेव्हा ते तुला पुन्हा प्राप्त होईल.

हनुमंताने श्रीरामांचे स्मरण करून आपल्या सामर्थ्याला जागं करत उत्तुंग झेप घेतली आणि तो लंकेत पोहचला. या उदाहरणावरून एक गोष्ट लक्षात येते, की प्रत्येकाला ईश्वराने आपले सामर्थ्य वेगवेगळ्या कला—गुणांच्या रूपाने बहाल केले आहे. जीव हा ईश्वराचाच अंश असल्याने ईश्वरीय शक्ती प्रत्येक जीवामध्ये आहे; परंतु जीव हा देहाशी जोडला गेल्याने कधी कधी स्वतःला कमजोर, हीनदीन समजू लागतो. म्हणून आपण निराशा टाळून आपलं सामर्थ्य ओळखलं पाहिजे तरच जीवन आनंदाने आणि यशाने भरून जाईल. अनेकदा आपल्याला पराभव स्वीकारावा लागतो, कधी अपयश पदरी पडतं, निंदा सहन करावी लागते. त्या वेळी निराश न होता अपयशाची, आपल्यावर होणाऱ्या टीकेची कारणं शोधून त्याप्रमाणे सुधारणा केली पाहिजे. आपण कधीच यशस्वी होऊ शकणार नाही असा नैराश्याचा विचार माणसाला कधीही प्रगती करू देत नाही.

सततच्या नकारात्मक विचारांनी आपल्याला स्वसामर्थ्याचा, दैवी देणगीचा विसर पडतो आणि येणारी चांगली संधी आपण घालवून बसतो. म्हणून प्रत्येक संधीचं सोनं करण्यासाठी नकारात्मक विचारांची सवय दूर केली पाहिजे.

एकदा एका व्यक्तीला एका साधूने सांगितले, की समुद्राच्या किनारी असंख्य दगड पडलेले आहेत. त्यामध्ये एक परिसाचा दगड देखील आहे. तो लोखंडाला लावला तर त्याचे सोने होते. सगळे दगड तर सारख्याच रंगाचे आहेत. मग परिसाचा दगड कसा ओळखायचा? तेव्हा महात्मा म्हणाले, इतर दगडांपेक्षा परीस उष्ण असतो. हे ऐकल्यानंतर ती व्यक्ती समुद्रकिनारी गेली. प्रत्येक दगड उचलून पाही, थंड लागला की समुद्रात फेकून देई. असे करता करता महीने गेले, वर्ष गेलं. एके दिवशी एक उष्ण दगड त्याच्या हाती लागला; परंतु हाती येणारा प्रत्येक दगड फेकून द्यायची सवय असल्याने त्याने नेहमीच्या सवयीप्रमाणे परिसदेखील हातात घेतला आणि फेकून दिला.

म्हणूनच संत महात्मा म्हणतात, की नकारात्मक विचारांची सवय दूर करून प्रत्येक संधीकडे सकारात्मकतेने पाहावे. आपण हे करू शकतो, आपण प्रयत्न करू या, आपल्याला हे जमू शकेल असा सकारात्मक भाव बाळगावा आणि स्वसामर्थ्याच्या बळावर तिथे यश निर्माण करण्याचा प्रयत्न करावा. मग यशाचा क्षण हमखास आलाच म्हणून समजा!

- राजेंद्र थोरात ...

पौराणिक कथासार

द्रौपदीची कथा

गुरु द्रोणाचार्य यांना ठार मारू शकेल असा बलवान पुत्र प्राप्त होण्यासाठी राजा द्रुपदाने पुत्रामेष्टी यज्ञ केला. त्या यज्ञकुंडातून एक तरुण तेजस्वी पुत्र उत्पन्न झाला. त्याचे नाव दृष्टद्युम्न. त्याचबरोबर एक कन्या देखील त्या यज्ञकुंडातून प्रकट झाली. तिचे नाव होते कृष्णा. तिलाच पुढे द्रौपदी, पांचाली किंवा सैरंध्री या नावाने महाभारतात ओळखले जाते.

द्रौपदीचे जीवन हे अतिशय खडतर आणि दुःख कष्टाने भरलेले असेच दिसून येते. ज्यावेळी द्रौपदीने आपल्या भविष्यात काय होणार आहे हे मर्ही वेदव्यास यांना विचारले, तेव्हा ते तिला म्हणाले, ‘हे पांचाली! तुझ्यामुळे महाभयानक असे युद्ध घडेल. त्यात लाखो योद्धे मारले जातील.’ हे ऐकून द्रौपदी भयभीत झाली. ती मर्हीना म्हणाली,

दुसऱ्याचे अनूभव जाणून घेणे हाही एक अनुभवच असतो.

“माझ्यामुळे विनाश होऊ नये यावर काही उपाय आहे का ?” महर्षी थोडावेळ डोळे मिटून स्तब्ध झाले आणि नंतर म्हणाले, “होय, यावर एक उपाय आहे. तो म्हणजे तुला तीन गोष्टीचे पालन करावे लागेल. जर तू या तीन गोष्टी कसोशीने पाळल्या, तर हे महाविनाशक युद्ध होणार नाही.”

द्रौपदी म्हणाली, मी तयार आहे तुम्ही सांगा त्याप्रमाणे मी तुम्हाला वचन देते. महर्षी वेदव्यास म्हणाले, “पहिली गोष्ट तू कोणाचा अपमान करू नयेस, दुसरी गोष्ट तुझा जरी अपमान झाला तरी तो अपमान तू सहन करावास आणि तिसरी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे तू अपमानाचा बदला न घेता क्षमा करावीस. या तिन्ही गोष्टी जर तू पाळल्यास तर तुझ्यामुळे घडणारे महाभयानक युद्ध थांबू शकेल. परंतु द्रौपदी या गोष्टी विसरून गेली.

कालांतराने द्रौपदीचा विवाह करण्यासाठी राजा द्रुपदाने स्वयंवर रचले. माशाचे प्रतिबिंब पाण्यात पाहून माशाचा डोळा बाणाने फोडायचा असा पण ठेवला गेला. दे शांदे शीचे अनेक राजे—महाराजे या स्वयंवरात आले होते. जेव्हा कर्ण लक्ष्य साधाण्यासाठी उभा राहिला तेव्हा द्रौपदीने त्याला सूतपुत्र म्हणून या स्वयंवरात भाग घेण्यास नकार दिला. एक प्रकारे

तिने कर्णाचा अपमानच केला होता. पुढे ज्यावेळी पांडवांनी इंद्रप्रस्थ नगरी वसवली तेव्हा मयसभेचा महाल पाहताना दुर्योधन पाण्यात पडला. तेव्हा द्रौपदी मोठ्याने हसत म्हणाली, “अंधाचा पुत्र देखील अंधच” हा अपमान दुर्योधनाच्या जिव्हारी लागला होता. द्युतक्रीडेत पांडव जेव्हा सर्वस्व हरले तेव्हा द्रौपदी दासी ठरली. तिला केसांना धरून दुःशासनाने भरसभेत ओढून आणले तिचे वस्त्रहरण करण्याचा प्रयत्न केला. या अपमानाचा बदला घेण्यासाठी ती पांडवांना सतत डिवचत राहिली. दुःशासनाच्या रक्ताने ज्यावेळी मी केस धुणार तेव्हाच ते बांधीन तोपर्यंत ते मोकळेच ठेवीन. अशी प्रतिज्ञा केली. त्यामुळे महायुद्ध होणे अटल ठरले.

अशाप्रकारे द्रौपदीने महर्षी वेदव्यासांना ज्या तीन गोष्टींचे वचन दिले होते ती ते पूर्ण पणे विसरली आणि तिच्यामुळेच महाभारताचे महाविनाशक युद्ध घडले. वचनाचे पालन न केल्यामुळेच द्रौपदीचे जीवन हे दुःखमय झाले.

मुंबईचे शिल्पकार व पहिल्या भारतीय रेल्वेचे जनक

जगन्नाथ ऊर्फ नाना शंकरशेठ

भारतात पहिली रेल्वे इंग्रजांनी सुरु केली असे आपण म्हणतो; परंतु वास्तविकता मात्र तशी नाही. दि. १५ सप्टेंबर १८३० रोजी इंगलंडमध्ये लिव्हरपूल ते मॅचेस्टर या शहरादरम्यान जगातली पहिली इंटरसिटी रेल्वे धावली.

आपल्याही देशात अशी रेल्वे धावावी अशी कल्पना ज्यांच्या मनात आली ते मराठमोळं महान व्यक्तीमत्व होतं जगन्नाथ ऊर्फ नाना शंकर शेठ. नानांच्या मनात आलं, की मुंबईत रेल्वे सुरु करायची. ही कल्पना त्यांनी त्यांच्या वडिलांचे मित्र सर जमशेटजी जीजीभॉय यांच्याकडे मांडली. त्यांना ही कल्पना पटली. मुंबईत रेल्वे सुरु होऊ शकते का या बदल इंगलंडमधून आलेले सुप्रीम कोर्टचे जज सर कॉमर्स यांचं मत विचारलं तेही या कल्पनेने खूष झाले. या तिघांनी मिळून इंडियन रेल्वे असोसिएशनची स्थापना केली.

इंग्रजांच्या मनात जरासुद्धा नव्हतं की भारतात रेल्वे व्हावी; परंतु १३ जुलै १८४४ रोजी कंपनी सरकारने तयारी दर्शवली. नानांनी काही व्यापारी मंडळी, ब्रिटिश

अधिकारी यांना एकत्र करून ग्रेट इंडियन रेल्वेची स्थापना केली. जुलै १८४८ मध्ये कंपनी सरकारने मुंबई ते कल्याण या मार्गाला परवानगी दिली. नानांच्या बंगल्यातच कंपनीचं कार्यालय सुरु करण्यात आलं. त्यांच्या मार्ग दर्शनाखाली इंगलंडमधून आलेले तज्ज्ञ इंजिनिअर रेल्वेमार्ग उभारणीचं काम करू लागले.

अखेर तो दिवस उजाडला. १६ एप्रिल १८५३ रोजी दुपारी ठीक साडेतीन वाजता मुंबईच्या बोरीबंदरहून ठाण्यासाठी ट्रेन निघाली. या ट्रेनला १८ कंपार्टमेंट आणि तीन लोकोमोटिव इंजिन होते. या ट्रेन प्रवासात जीजीभाय, नाना शंकरशेठ देखील होते. आशिया खंडातील ही पहिलीच ट्रेन आज धावत होती.

ठाणे जिल्ह्यातील मुरबाड या गावी सन १८०३ साली नानांचा जन्म झाला. त्यांचे वडील शंकरशेठ हे अतिशय धनाढ्य व्यापारी होते. टिपू सुलतानच्या युद्धात त्यांना भरपूर धनसंपत्ती मिळाली होती. इंग्रजांच्या ईस्ट इंडिया कंपनीला कर्ज देणारे ते एकमेव सावकार होते.

(पान ९ वर)

दुःख गरुडाच्या पावलाने येतं आणि मुगींच्या पावलांनी जातं.

हसती दुनिया
जुलै २०२२

कथा

मनुष्य जन्माचे प्रयोजन

ए का शेठजींकडे रघु नावाचा एक नोकर होता. मालकाने सांगितलेले काम तो निमूटपणे करत असे. तो प्रामाणिक असल्याने शेठजींनी त्याला एक महत्वाची कामगिरी सोपवली.

शेठजींनी त्याला काही रक्कम वसूल करण्यासाठी शहरात पाठवले. त्याच्यासोबत एक चिंडी आणि पत्ताही दिला. तसेच शहरात जाण्यासाठी व परत येण्यासाठी गाडीचे तिकीट आणि थोडे पैसेही दिले. ठरल्याप्रमाणे रघु शहरात गेला. यापूर्वी त्याने शहर कसे

असते हे कधीही पाहिले नव्हते. शहरातील उंच उंच इमारती, मोठ—मोठ्या गाड्या, आलिशान बंगले हे सारं पाहून तो थक्क झाला. त्याला अनेक गोष्टी दिसल्या. कुठे रंगीबेरंगी दिव्यांची रोषणाई होती तर कुठे कारंजे उडत होते. रघुला हे सारं काही नवीन होतं. त्यामुळे तो दिवसभर मुंबईतील गमतीजमती पाहत राहिला. शेठजींनी सांगितलेले काम विसरून गेला. संध्याकाळ झाली. नंतर त्याला आठवले, की परतीच्या गाडीची वेळ झालेली आहे आणि परतीचे

०८

हस्ती दुनिया
जुलै २०२२

जीवन जगण्याची कला हीच सर्व कलांमध्ये श्रेष्ठ कला आहे.

नाना शंकरशेठ

(पान ७ वरुन)

तिकीटही शेठजींनी काढून दिलेलं आहे. ही गाडी चुकली तर परत जाण्यासाठी देखील पैसे नाहीत. कारण खर्चायिला दिलेले सगळे पैसे दिवसभरात संपले होते. या नवीन शहरामध्ये आपण जाणार कुठे? तो घाबरला. रडवेला झाला. स्टेशनला जाऊन त्याने परतीची गाडी पकडली. आता शेठजींना काय उत्तर देणार?

घाबरत घाबरतच तो शेठजींकडे गेला आणि त्यांची क्षमा मागत आपली चूक कबूल केली. शेठजींनीही त्याला मोठ्या मनाने माफ केले आणि ताकीद दिली, की या पुढे जर तू दिलेले काम पूर्ण करून आला नाहीस तर मात्र तुला पगार तर मिळणार नाहीच, शिवाय डबल काम करावे लागेल ते वेगळे.

शेठजींनी दिलेले काम आता पूर्ण करायचेच असा निश्चय करून रघु पुन्हा शहरात गेला. शहरात त्याला आणखी काही नवीन गोष्टी दिसल्या. तिथे समुद्र किनारा होता चौपाटीवरील खाद्यपदार्थ तसेच बोटिंगची मजा घेत शहरातील मोठ्या रस्त्यावर, बागेमध्ये फिरु लागला. संध्याकाळ झाली, अचानक त्याला शेठजींनी सांगितलेल्या कमाची आठवण झालीय परंतु आता परतीची वेळ झाली होती. शरमिंदा होत रघु शेठजींची क्षमा मागू लागला पण या वेळी मात्र शेठजींनी त्याला क्षमा न करता शिक्षा म्हणून त्याच्याकडून दुप्पट काम करून घेतलं.

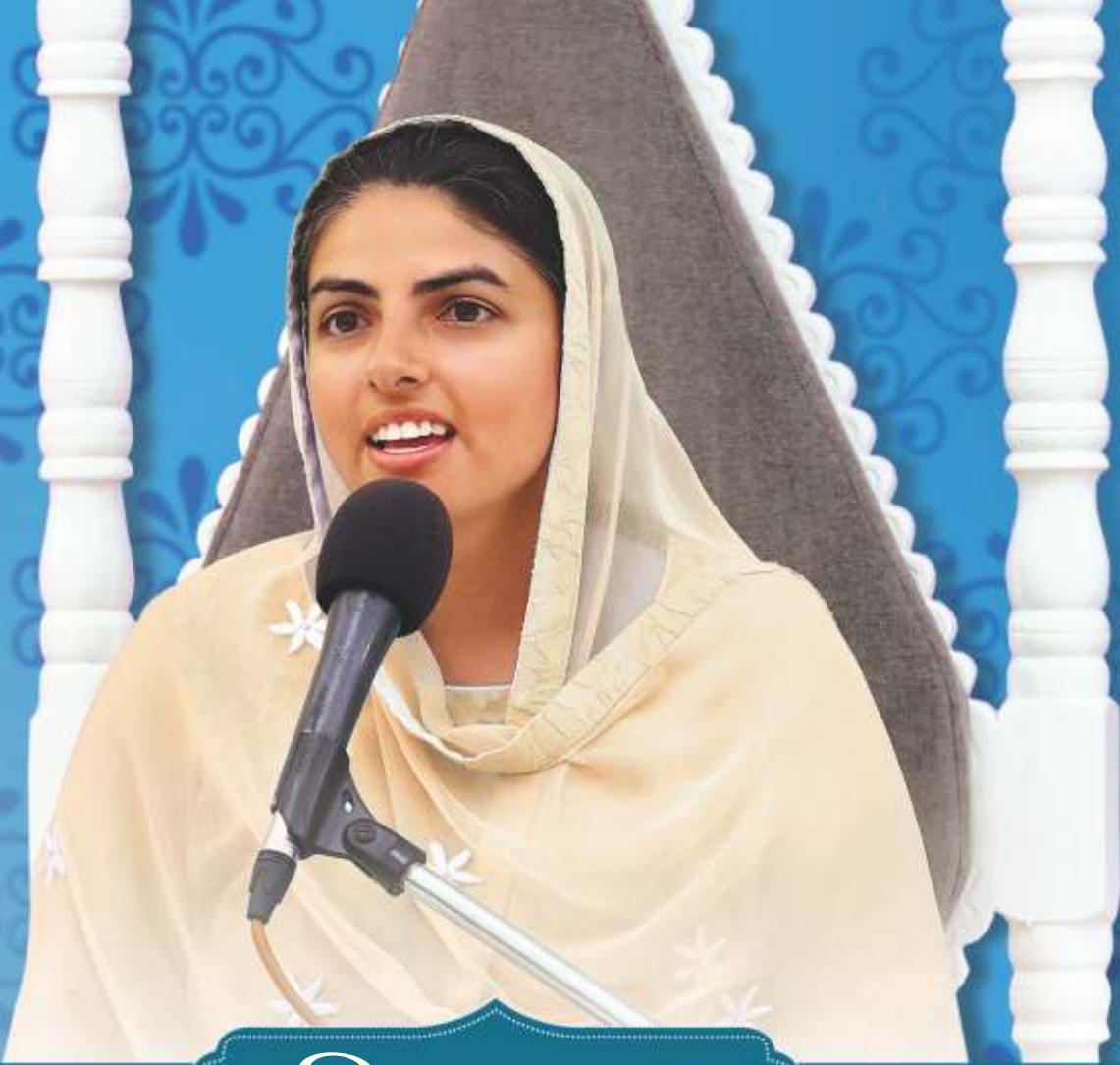
ईश्वराने देखील आपल्याला या धरतीवर स्वतःची ओळख करून घेऊन मोक्ष प्राप्त करण्यासाठी पाठवले आहे परंतु आपण मात्र या मायावी दुनियेत येऊन ईश्वराने कशासाठी पाठवले हेच विसरून जातो आणि शिक्षा म्हणून अनेक प्रकारच्या योनीमध्ये दुःख कष्ट भोगत फिरतो.

अशा धनाढ्य पित्याचे नाना हे एकुलते एक सुपुत्र. मुंबईच्या जडणघडणीत नानांचा सिंहाचा वाटा आहे. मुंबईतील ज्या भक्तम इमारती आपण ब्रिटिशांनी बांधल्या असं म्हणतो त्या वास्तविक नानांच्या मोठ्या देणगीतून पूर्णत्वास आल्या आहेत. इंग्रज अधिकारी एलिफन्स्टन यांची आणि नानांची एका पार्टीत ओळख झाली. पुढे ते चांगले मित्र बनले. एलिफन्स्टनच्या मदतीने नानांनी अनेक वास्तू उभारल्या. बॉम्बे नेटिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, लॉ कॉलेज, एशियाटिक लायब्ररी, राणीचा बाग, ग्रॅंट मेडिकल कॉलेज, सर जे जे कला महाविद्यालय, मुंबई विद्यापीठ, जे जे रुग्णालय, नायर रुग्णालय मुलींची पहिली शाळा हे सगळे त्यांच्या प्रयत्नातून आकारास आले. एवढेच नव्हे तर विहार तलावातून नळाद्वारे पाणीपुरवठा, रस्त्यावर गॅसच्या दिव्याची सोय, जमिनीखालून बंद गटारे इत्यादी अनेक सोयीसुविधा त्यांनी मुंबईवासीयांसाठी केल्या. त्याकाळात मुंबई सात बेटांमध्ये विखुरलेली होती. सर्वत्र दलदलीची जागा होती.त्याचे आधुनिक महानगरात रूपांतर त्यांनी केले. मुंबई परिसरात अशी एकही वास्तू नसेल, की ज्याला नानांचा हातभार लागला नाही. त्यांच्या कार्याचा गौरव व्हिकटोरिया राणीने त्यांना 'कोर्ट ऑफ आर्मस' हा सर्वोच्च किताब देऊन केला.

मुंबईच्या या शिल्पकाराने ३९ जुलै १८६५ रोजी देह ठेवला.

विचारपुष्ट

ईश्वराच्या जाणीवेने जीवनात सहजता

मनामध्ये निराकार ईश्वराची जाणीव असेल तर जीवनामध्ये सहजता कायम राहते आणि निराकार ईश्वर प्रत्येक क्षणी आपल्या बरोबर आहे ही जाणीव ब्रह्मज्ञानामुळे होते. आत्मा अजर—अमर—अविनाशी आहे, देह

नाहीये. म्हणून निराकार प्रभुशी नातं जोडण्याची प्रेरणा दिली जाते. हा प्रभू—परमात्माच जीवनाचा खरा आधार आहे. मनुष्य या परमात्म्यापासून दूर होण्याचं कारण म्हणजे अज्ञान आणि अहकार. जर नम्रतेने राहिलं तर मन देखील निर्मळ होतं

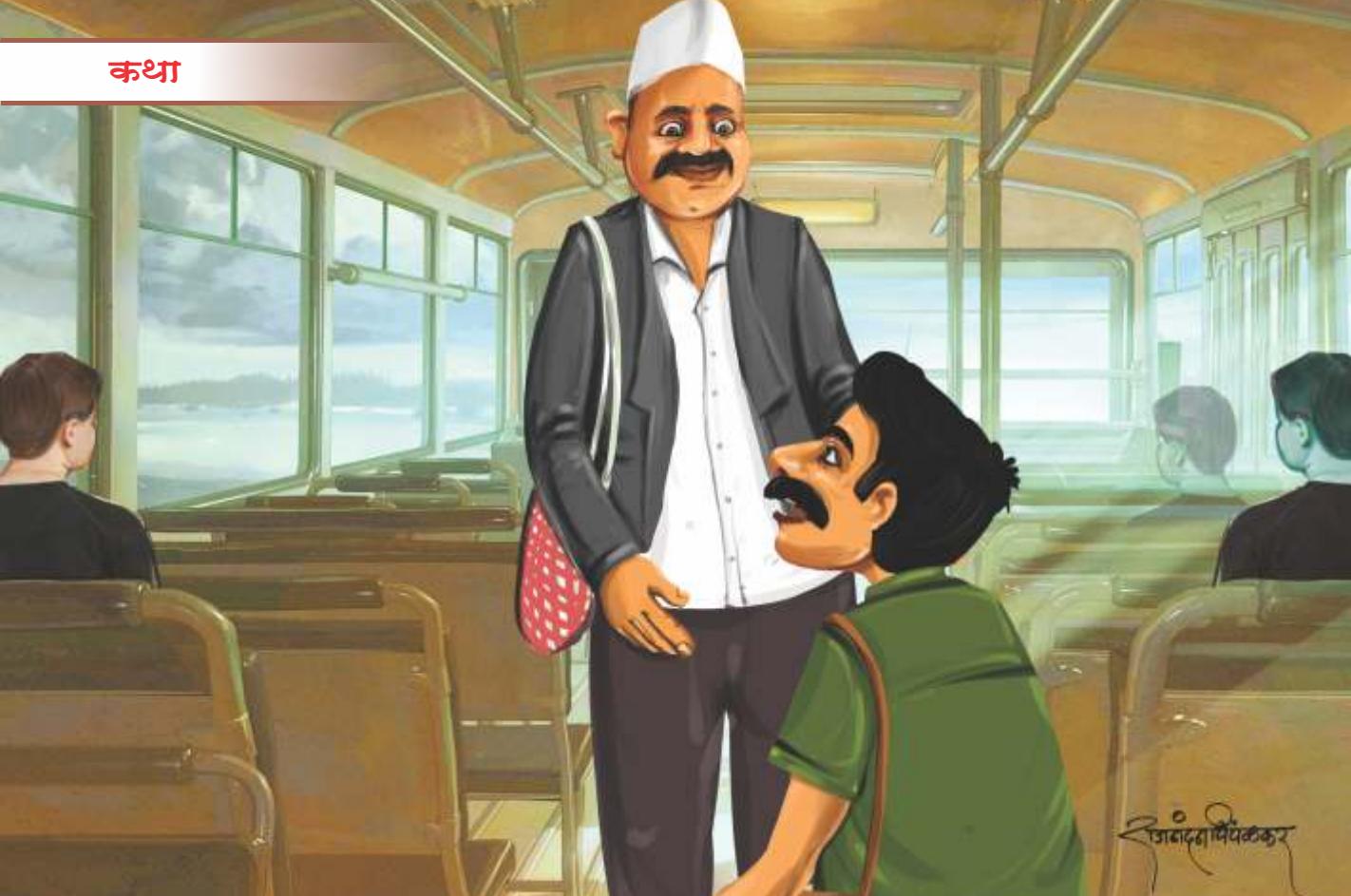
(पान १२ वर)

१०

हस्ती दुनिया
जुलै २०२२

स्वभावातील गोडीने आणि जिभेवरील माधुर्याने माणसे जोडली जातात.

जगद्दामेयकर

बोले तैसा चाले.....

सो मपूर नावाच्या गावात ढवळे गुरुजींची बदली झाली. ते खूप प्रामाणिक आणि विद्यार्थीप्रिय शिक्षक आहेत अशी त्यांची ख्याती होती. एकदा ते कामानिमित्त तालुक्याच्या गावी बसने निघाले होते. त्यांनी कंडक्टरला पैसे दिले आणि ते आपल्या जागेवर जाऊन बसले.

कंडक्टरने तिकिटाचे पैसे घेतले व उरलेली रक्कम गुरुजींना परत केली. तेव्हा त्यांच्या असे लक्षात आले की त्यात १० रुपये जास्त आले आहेत. त्यांनी विचार केला की आता कंडक्टर धाईत आहे तेव्हा थोड्या वेळाने पैसे परत करु या.

काही वेळ झाला तरी कंडक्टर अजूनही त्याचे तिकिटे देण्याचे काम करतच होता.

गुरुजींच्या मनात एक विचार आला की आता तर कंडक्टर इतका धाईत आहे की त्याला ते १० रुपये परत केले काय आणि नाही केले काय, काय फरक पडणार आहे? लाखो रुपयांचे व्यवहार करणाऱ्या कंपनीकडून हे १० रुपये भेट मिळाले असेच आपण समजू आणि याचा काही तरी सदुपयोग करु, एखाद्या गरीब मुलाला वही किंवा पेन घेऊन देऊ.

गुरुजींच्या मनात असे विचार चालू असतानाच त्यांचे उत्तरायचे ठिकाण आले. बसमधून उतरताना

ईश्वराच्या जाणीवेने जीवनात सहजता

(पान ३४ वरुन)

अंकारापासून दूर राहता येतं.

घार जरी आकाशात उंच उडत असली तरी तिची नजर जमिनीवर पडलेल्या तुच्छ खाद्यपदार्थकडे असते. हनुमानजींनी सुद्धा उंच भरारी घेतली; परंतु त्यांचं ध्येय मात्र प्रभू श्रीरामांच्या आळोचं पालन करणं हे होतं. त्यात स्वार्थ, लालसा, किंवा मोठेपणाचा भाव नव्हता. त्यांचं कर्तृत्व जरी श्रेष्ठ असलं तरी त्यांच्यामध्ये विनम्रता कायम होती. कारण प्रत्येक कार्यात ते निराकार प्रभूला सहभागी करून घेत. जेव्हा मनातील भाव या निराकार प्रभूशी जोडलेले असतात तेव्हा मनामध्ये विपरीत भावना येत नाहीत. शाळेमध्ये परीक्षेच्या काळात विद्यार्थी जेव्हा पेपर लिहायला बसतात तेव्हा जोपर्यंत शिक्षकांची नजर विद्यार्थ्यावर असते तोपर्यंत कॉपी बहादूर कॉपी करण्याचं टाळतात. त्याप्रमाणे प्रत्येक क्षणी भगवंत आपल्याला पाहत असतो ही जाणीव झाल्यानंतर आपल्या हातून चुकीच्या गोष्टी घडत नाहीत. माणूस चुकीच्या गोष्टी करण्याचा प्रयत्नही करत नाही. माणूस चुका तेव्हाच करतो जेव्हा तो भगवंताला विसरतो. म्हणून भक्त नेहमी सावधानता बाळगतात. आनंदाचा मूळ स्रोत हा प्रभू परमात्मा आहे. याच्याशी जोडून राहिल्यानेच आनंदाची प्राप्ती होते.

या परमात्म्याची आठवण मनामध्ये कायम राहावी यासाठी नियमितपणे सेवा—सत्संग—नामस्मरण केले पाहिजे. त्यामुळे मनाला दृढता प्राप्त होते. ईश्वराची जाणीव कायम राहते.

अचानक त्यांचा हात खिशाकडे गेला व त्यातून ती दहा रुपयाची नोट त्यांनी बाहेर काढली व कंडक्टरला परत दिली व म्हणाले, “भाऊ...!! तुम्ही मघाशी मला तिकिटाचे पैसे परत करताना घाईगडबडीत हे दहा रुपये जास्त दिले आहेत.”

कंडक्टर हसून म्हणाला, “गुरुजी! तुम्हीच या गावात नवीन शिक्षक म्हणून आलात ना? तुमच्याबद्दल मी खूप ऐकले होते. तुम्ही मुलांना सन्मार्ग शिकवता तेव्हा माझ्या मनात आले तुम्ही जसे मुलांना सद्विचार सांगता. तसे तुम्ही वागता का? हे पाहण्याची खूप इच्छा होती. तुम्हाला बसमध्ये चढताना पाहिले आणि मनात एक विचार आला, की चला, बोलता तसे वागता का? मुलांना उपदेश करता ते आचरणात आणता का? याचा पडताळा घ्यावा म्हणून मी ते दहा रुपये तुम्हाला मुद्दाम जास्त दिले होते; पण मला आता कळून चुकलं की तुम्ही जसं बोलता तसंच तुमचं पवित्र आचरण आहे. गुरुजी मला क्षमा करा.” एवढे बोलून कंडक्टरने त्यांचे पाय धरले.

गुरुजींना आता घाम फुटला होता, ते घाम पुसत मनात म्हणाले, “प्रभो, तुझी लीला अपरंपर आहे, दहा रुपयांचा मोह मला आता किती महागात पद्धू शकला असता पण मला त्यातून वाचवलंस, देवा तू खरंच दयाळू आहेस.”

मित्रांनो, गुरुजींनी चुकीच्या मार्गाने मिळवलेल्या त्या १० रुपयांचा जरी गरीब विद्यार्थ्यासाठी वही किंवा पेन घेऊन सदुपयोग केला असता तरी कंडक्टरच्या मनात मात्र हेच आले असते, की गुरुजी अप्रामाणिक आहेत. जसे बोलतात तसे चालत नाही. त्यांच्या कीर्तीला काळिमा लागला असता; पण त्यांना असलेली प्रामाणिकपणाची सवय ही त्या मोहावर मात करून गेली आणि नकळत त्यांनी ते १० रुपये कंडक्टरला परत केले. म्हणून नेहमी चांगल्या सवयी जर अंगी बाणवल्या तर चूक करायची असं ठरवून देखील आपण चूक करु शकत नाही.

दादाला विचारू या.. !

प्रश्न आपल्या मनातले, उत्तर सद्गुरु बाबाजींचे

प्रश्न : ब्रह्मज्ञानानंतरच खन्या भक्तीची सुरवात होते असं म्हणतात, ते कसे?

उत्तर : स्वतः मधील अज्ञानाचा बोध झाल्यामुळे शाश्वत आणि सत्य काय आहे ते समजतं. काय प्राप्त करायचं आहे हे कळतं आणि त्या दिशेने मार्गक्रमण केले जाते. यालाच भक्तिमार्ग म्हणतात. सांसारिक वस्तुंची प्राप्ती करण्यासाठी भजन पूजन करणे म्हणजे भक्तीमार्ग नव्हे, तर नश्वराच्या प्रति असलेली आसक्ती सोडून शाश्वतामध्ये मन लावणे, प्रभू परमात्माशी एकरूप होणे यालाच भक्ती म्हटले जाते. ब्रह्मज्ञानाने सत्य काय आणि असत्य काय याचा निवाडा करण्याची विवेकबुद्धी जागृत होते. म्हणून खरी भक्ती ही ब्रह्मज्ञानानंतरच सुरु होत असते.

प्रश्न : परमात्मा कर्ता आहे की अकर्ता?

उत्तर : परमात्मा अकर्ता आहे; परंतु कर्ता देखील आहे. परमात्मा एक सर्वोच्च शक्ती आहे. ही चैतन्य सत्ता कणाकणात व्याप्त असल्याने या सत्तेशिवाय एकही पान हलत नाही. ही सत्ता निष्पक्ष कार्य करत असते. याच परम सत्तेमुळे मनुष्याला कर्म करण्याचं स्वातंत्र्य मिळत आहे. वास्तविक मनुष्य जे काही कर्म करतो ते तो आपल्या बुद्धीनुसार करतो; परंतु ते कर्म करायला लागणारी शक्ती मात्र ही चैतन्य सत्ता देत असते. म्हणून परमात्मा अकर्ता असूनही या रूपाने कर्ता आहे.

प्रश्न : परमात्मा चैतन्य सत्ता आहे त्या शक्तीनेच सर्व कार्य घडत असतं तर मग ती शक्ती माणसाला चुकीचं कार्य करण्यापासून थांबवत का नाही?

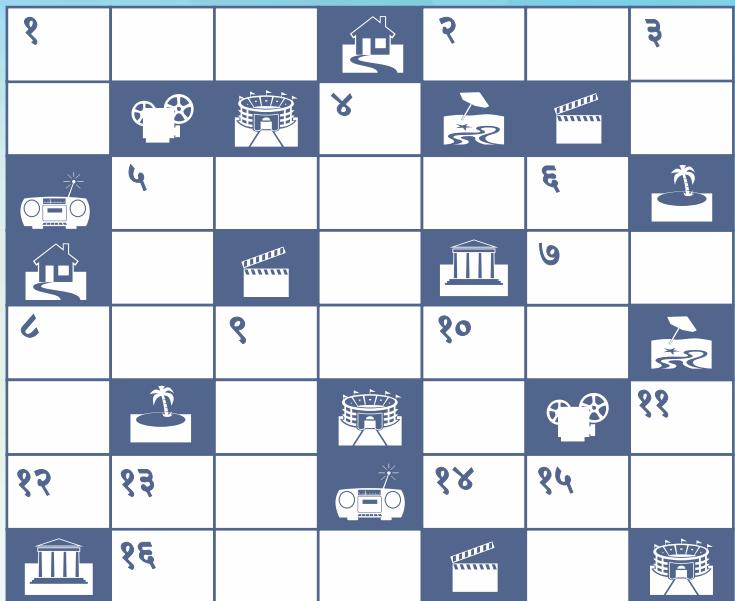
उत्तर : आपण रोजच्या जीवनात पाहतो की वीजेवर चालणारी अनेक साधने आपल्या घरात असतात. उदाहरणार्थ, आपल्याला थंड हवा पाहिजे असेल तर आपण एसी, कुलर ही साधनं विजेला जोडतो. गरम हवा पाहिजे असेल तर हिटर जोडतो. म्हणजेच वीज ही केवळ त्या साधनांना शक्ती देते. गारवा किंवा उष्णता त्या साधनांमुळे निर्माण होत असते. तसे चांगले-वाईट कर्म करण्याचे स्वातंत्र्य या चैतन्य सत्तेमुळे जीवाला प्राप्त होत असते; परंतु जीव जसे कर्म करील तसे फळ मात्र जीवाला भोगावे लागते. त्यामध्ये चैतन्य शक्तीचा कोणताही सहभाग नसतो. म्हणून परमात्म-चैतन्य सत्ता ही जीवाला कोणतेही चांगले-वाईट कर्म करण्यापासून थांबवत नाही.

२०९

○ पूजा अरोडा (रेवाडी-हरियाणा)

आडवे शब्द

१. इंजिनियर हा देश या खंडात आहे.
२. या देशाची राजधानी कोलंबो आहे.
५. १९८३ च्या क्रिकेट वर्ल्ड कप विजेत्या संघाच्या कर्णधाराचे नाव.
७. पिकांना लागू नये म्हणून त्यावर जंतूनाशके फवारतात.
८. 'डिस्कवरी ऑफ इण्डिया' या पुस्तकाचे लेखक नेहरु होते.
१२. बाळगंगाधर टिळकांचा जन्म जुलै १८५६ साली झाला.
१४. अफगाणिस्तानची राजधानी
१६. या वाद्यास मंगल वाद्य म्हणतात.

उत्तरे इतरतम

उभे शब्द

१. आईची नंद
३. निरंकारी पुरुष सेवादलचे पायमोजे कोणत्या रंगाचे असतात ?
४. ठाणे जिल्ह्याचे विभाजन होऊन अस्तित्वात येणारा नवा जिल्हा
५. न जुळणारा शब्द : अर्जुन, कलवा, द्रौपदी, विदुर
६. महात्मा गांधी हे पेशाने होते.
८. भारताच्या राष्ट्रचिन्हाखाली हे बोधवाक्य लिहिले आहे : सत्यमेव
९. न्यूयॉर्क शहर कोणत्या नदीवर आहे ? (गोदावरी/हडसन)
१०. आवडता, कौतुकाचा
११. भारताचे पहिले शीख राष्ट्रपती ज्ञानी सिंग होते
१३. शंभर वजा साठ भागिले दोन
१५. संत निरंकारी मिशनचा पाया बाबा सिंह जी यांनी रचला.

वैज्ञानिक प्रश्नोच्चरे

प्रश्न : कृष्णविवर किंवा ब्लॅकहोल कशाला म्हणतात ?

उत्तर : पृथ्वीच्या आकर्षणाचा जोर, पृथ्वीपासून लांब जात राहिले तर कमी होत जातो. त्यामुळे एका ठराविक वेग मर्यादेहून अधिक वेगाने जर एखादी वस्तू पृथ्वीपासून लांब फेकली तर ती परत येत नाही. कारण तिला परत खेचून घ्यायला पृथ्वीचे गुरुत्वाकर्षण अपुरे पडते. ही वेग मर्यादा ११.२ किलोमीटर दर सेकंदाला इतकी असून तिला 'सुटकेचा वेग' म्हणतात.

समजा, एखाद्या वस्तुपासून सुटकेचा वेग प्रकाशाच्या वेगापेक्षा म्हणजे सेकंदाला ३ लक्ष किलोमीटरपेक्षा जास्त असेल तर प्रकाशकिरणे त्या वस्तुपासून निस्तू शकणार नाहीत. मग ती वस्तू दिसणार कशी? दिसणार नाहीच. म्हणून तिला 'कृष्णविवर' किंवा 'ब्लॅक होल' म्हणतात. ज्या प्रमाणे खोल विहिरीत टाकलेली वस्तू गडप होते तसेच कृष्णविवर आसपासच्या वस्तुंना आपल्याकडे खेचून गडप करून टाकते.

कृष्णविवराकडे झेपावताना गुरुत्वाकर्षण बलात अमर्याद वाढ होत जाते. त्यामुळे कुठलीही वस्तू छिन्न-भिन्न होऊन जाते. कृष्णविवराभोवती एक क्षितीजाकार गोल असतो. त्यात शिरल्यावर बाहेरच्या जगाशी संपर्क तुटतो. म्हणून अशी छिन्न-भिन्न झालेली वस्तू त्यात पडल्यावर पुढे तिचे काय होते? हे आपल्यासारख्या बाहेरच्या निरीक्षकाला कळायला मार्ग नाही; पण गुरुत्वाकर्षणाचा आईनस्टॉईनचा सिधांत असे सांगतो की ती वस्तू कृष्णविवराच्या केंद्राशी पोचल्यावर तिथे कालअवकाश याची सीमा गाठते व तिच्या भवितव्याचाच अंत होतो.

प्रश्न : कोळशाला 'काळा हिरा' का म्हणतात ?

उत्तर : माणसाच्या ऊर्जेच्या शोधाच्या इतिहासात कोळशाचा इंधन म्हणून शोध हा एक महत्त्वाचा टप्पा आहे. कोळसा हे एक महत्त्वाचे इंधन आहे. कोळशाचा शोध लागल्यावर कोळसा वापरुन पाण्याची वाफ करून त्यावर चालणारी सयंत्रे तयार करण्यात आली. ही सयंत्रे औद्योगिक क्रांतीची नांदी ठरली. म्हणून कोळशाला 'काळा हिरा' म्हणतात.

प्रश्न : काकडीचे वरचे टोक कडू का लागते ?

उत्तर : बन्याचदा आपणास काकडीच्या वरच्या टोकाची चव कडू लागते. तेव्हा काकडी कडू आहे असे समजून फेकून देऊ नये; कारण टोकाच्या या भागानंतर आपल्याला बाकीच्या काकडीची चव सामान्य लागते. याचे कारण म्हणजे काकडीच्या वेलामध्ये टेट्रासायक्लीफ ट्रायटरपीन नामक रासायनिक पदार्थाचा एक समूह आढळतो. त्यामध्ये कुकरबिटासीन नामक एका रसायनाचा समावेश असतो. या रसायनाची चव कडू असते. काकडीच्या वरच्या भागाचा देठ वेलीला चिकटलेला असल्याने कुकर बिटासीन या रसायनाचा काही अंश काकडीच्या वरच्या भागात जमा होतो. त्यामुळे काकडीचा वरचा भाग कडू लागते.

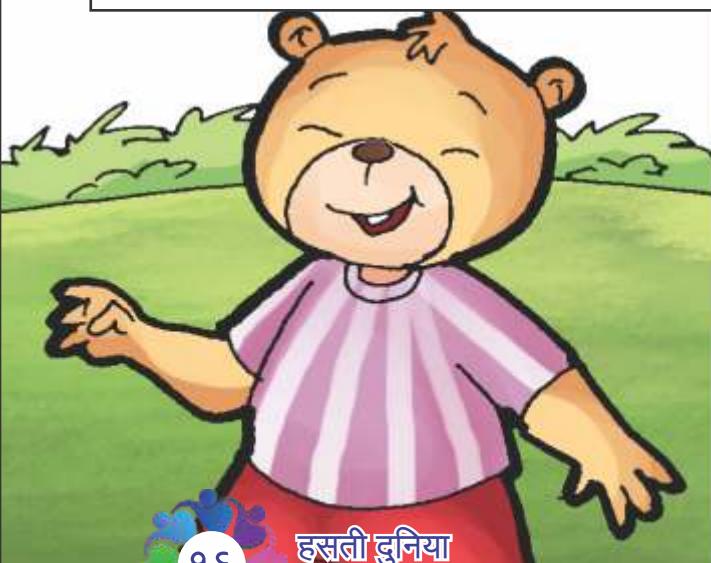

आजोषा

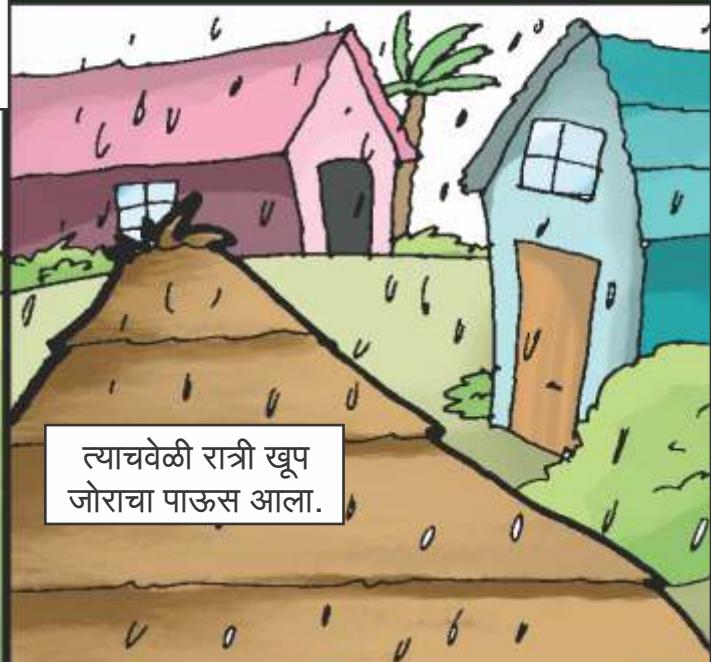
चित्रांकन लेखन, रंग
अजय कालडा

चिकू नावाच्या अस्वलाचा पाचवा वाढदिवस दोन दिवसांनी होणार होता. यामुळे तो खूप आनंदात होता.

त्याचवेळी रात्री खूप जोराचा पाऊस आला.

मुसळधार पावसामुळे साया वस्तीत पाणीच पाणी झाले. काही अस्वलं झाडावर चढली तर काही आपला जीव वाचविण्यासाठी सैरावैरा पळू लागली.

पाण्याचा जोर इतका होता की, चिकू आपल्या आईवडिलांचा हात सुटल्याने पाण्यातून वाहत गेला.

सकाळी पाऊस कमी झाला. सर्वांना हायसे वाटले. प्रत्येकजण आपापल्या नातेवाईकांचा शोध घेऊ लागले. सर्वजण मिळाले परंतु त्यात चिकूचा पत्ता नव्हता.

चिकू वाहत जाऊन एका
झाडीमध्ये अडकला होता.

तो मदतीसाठी ओरडत होता.
इतक्यात चंपू माकड आले आणि
त्याने चिकूला बाहेर काढले.

चिकूने चंपूला धन्यवाद दिले आणि म्हणाला,
'माझ्याबरोबर घरी चल. उद्या माझा वाढदिवस
आहे, आपण खूप मजा करुया.'

चंपू म्हणाला, "ठीक आहे"
दोघेही उड्या मारत निघाले.

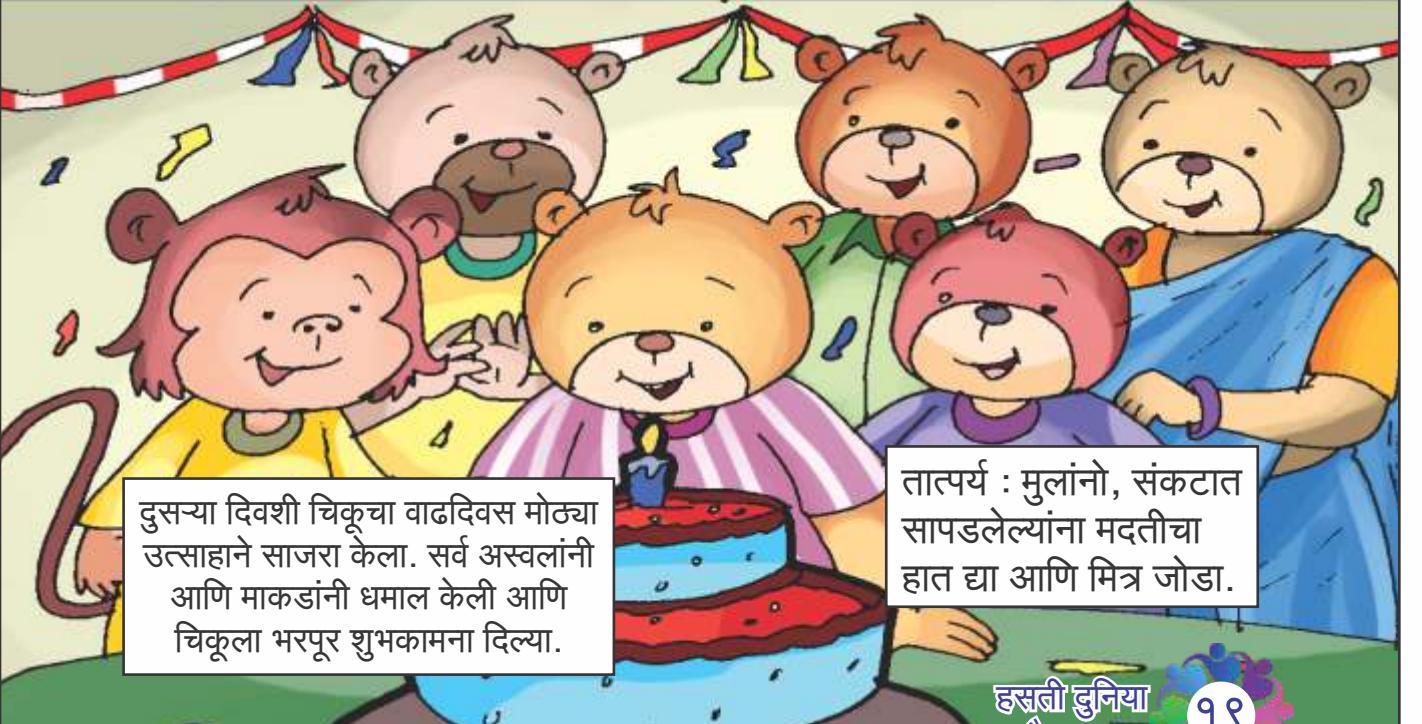
इकडे चिकूची
आई चिकूची
वाट पाहत होती.
तिचा विश्वास
होता की चिकू
परत येणार.

चिकू घरी येताच त्याच्या
आईवडिलांना खूप आनंद झाला.

चिकूने आपल्या मित्राची
सर्वांना ओळख करून दिली, आणि
सर्वांनी चंपूचेही आभार मानले.

दुसऱ्या दिवशी चिकूचा वाढदिवस मोठ्या
उत्साहाने साजरा केला. सर्व अस्वलांनी
आणि माकडांनी धमाल केली आणि
चिकूला भरपूर शुभकामना दिल्या.

तात्पर्य : मुलांनो, संकटात
सापडलेल्यांना मदतीचा
हात द्या आणि मित्र जोडा.

सवयी ह्या सोडाव्या लागतात

सहावी ब च्या वर्गात हेडमास्तर आले. वर्गशिक्षकांनी काही मुलांना बाकावर उभे केले होते. हेडमास्तर येताच त्या मुलांची तक्रार करत ते म्हणाले, “सर या मुलांना कितीही समजावण्याचा प्रयत्न केला तरी पण त्यांच्यामध्ये सुधारणा होत नाही. त्यामुळे आता तुम्हीच काय ती शिक्षा करा.”

हेडमास्तरांनी त्या मुलांना प्रेमाने विचारले, बाळांनो, रोज रोज उशिरा येणे,

उशीर झाल्याबद्दल खोटी कारण सांगणे, अभ्यास करण्यास टाळाटाळ करणे, मरती करणे अशा अनेक तक्रारी तुमच्या सतत येत असतात. त्यामुळे तुम्हाला बाकावर उभं राहण्याची शिक्षाही दिली जाते. मग या वाईट सवयी तुम्ही सोडून का देत नाहीत? हेडमास्तरांच्या प्रेमळ शब्दांनी मुलांना थोडा धीर आला. काही मुलांनी हिंमत करत सांगितले सर,

आम्ही प्रयत्न करतोय पण या सवयी सुटतच नाही. श त्यावर हेडमास्तर थोडा वैळ शांत राहत म्हणालेए ष्टीक आहे... मुलांनो, तुम्हाला मी आता एक छानशी गोष्ट सांगतो म्हणजे तुमच्या प्रश्नाचं उत्तर तुम्हाला मिळेल.

एका झाडावर एक माकड राहत होतं. ते उज्या मारत गच्चीवरून नीता काकूंच्या घरात येऊन खाण्याचे पदार्थ पळवून नेई. कधी वस्तूंची नासधूस करत असे. काकू कंटाळल्या होत्या. त्यांना कोणीतरी एक युक्ती सांगितली. त्याप्रमाणे त्यांनी अरुंद तोंडाचे मडके आणले. ते एका जागी बांधून ठेवले. त्या मडक्यात शेंगदाणे टाकले. बाहेर एकही खाद्यपदार्थ ठेवला नाही. नेहमीप्रमाणे माकड आले. इकडे तिकडे पाहिलं. कुठेही खाण्याचे पदार्थ दिसत नाही म्हणून ते हळूच मडक्याकडे गेले. मडक्यात वाकून पाहिले, त्याच्यामध्ये शेंगदाणे दिसले. माकडाला खूप आनंद झाला. त्याने पटकन हात घालत मूठ भरून शेंगदाणे घेतले व हात बाहेर काढायचा प्रयत्न केलाय परंतु मडक्याचं तोंड अरुंद असल्यामुळे हात बाहेर येईना. माकडाने सुटायची खूप धडपड केली परंतु त्याची काही सुटका झाली नाही. काकूंनी मदारीला बोलालले. मदारीने माकडाचे हातपाय बांधून पकडून नेले. आता मला सांगा माकडाला कोणी पकडून ठेवलं होतं का? नाही. माकड कोणत्या गोष्टीमुळे पकडले गेले?

मुलं म्हणाली, माकडाने मुठीत शेंगदाणे धरून ठेवले होते, ते सोडून दिले असते, तर त्याची सहज सुटका झाली असती.

तसच, माणसाचं मन देखील या माकडासारखंच आहे. आपण म्हणतो वाईट सवयी सुटत नाहीत परंतु जसं माकडाने मुठीतले शेंगदाणे सोडले असते तर त्याचा हात मडक्यातून सहज सुटला असता. तसे वाईट सवयी आपल्याला पकडून ठेवत नाहीत तर आपणच त्या सवयी धरून ठेवतो आणि वर म्हणतो माझी सुटका होत नाही.

तर बरं का बाळांनो, वाईट सवयींनी तुम्हाला पकडलेलं नाही तर तुम्ही त्या पकडून ठेवत आहात. तुम्ही जर मनात आणलं तर त्या सवयी आताच सोडू शकता.

मुलांना आपली चूक कळून आली. पुढे त्यांनी सर्व वाईट सवयी सोडून दिल्या आणि शिस्त पाळत शिक्षकांचे आवडते विद्यार्थी बनले.

— दिनकर घोडके, सातारा

मनामध्ये नेहमीच आभार मानण्याची अशी भावना राहिली पाहिजे, की हे प्रभू! जे काही मला प्राप्त झाले आहे, ही तुझी कृपा आहे. जर तू काहीच दिले नसतेस तर मी दुसऱ्याला काय दिले असते?

ज्ञान आणि दागिने लपवून ठेवल्याने त्याची किंमत आणि तेज नष्ट होते.

- बाबा हरदेव सिंहजी महाराज

उद्याचा भविष्यकाळ वर्तमानाच्या त्यागातून निर्माण होत असतो.

लक्ष्मी जाधव

मुंबईतील छेक्ट अक्षरची पहिली महिला चालक

सन १९२६ मध्ये बेरस्टची स्थापना झाली. तेव्हापासून आत्तापर्यंत ९६ वर्षांत बेरस्ट बसमध्ये कोणीही महिला ड्रायव्हर नव्हती. आता ४२ वर्षीय लक्ष्मी जाधव या बसचं स्टेअरिंग हातात घेत आहेत. २०२१ मध्ये त्यांना या ट्रेनिंगसाठी दिंडोशी डेपोला पाठवण्यात आले. त्यावेळी १० महिला बस कंडक्टर म्हणून आपली ऊऱ्युटी सांभाळत होत्या. बेरस्टचे जी एम लोकेश चंद्रा यांनी सुचवले, की महिला बस ड्रायव्हर देखील नियुक्त केल्या पाहिजेत. ज्यांना आवड होती त्यांना ट्रेनिंगसाठी पाठवण्यात आले. या ट्रेनिंगमध्ये लक्ष्मी जाधव यांनी पूर्णपणे सहभाग घेत आपले ट्रेनिंग पूर्ण केले.

लक्ष्मी जाधव यांना बालपणापासूनच ड्रायव्हिंगची आवड होती. २०१६ मध्ये त्या पहिली ऑटो रिक्षा चालवणारी महिला बनल्या. त्यांनी एका ट्रॅक्टर एजन्सीमध्ये देखील काम केले आहे. तेथे त्या बीएमडब्ल्यू आणि मर्सिडीज सारख्या गाड्या चालवत होत्या.

देशाची आर्थिक राजधानी मुंबई ही दुसरी लाईफ लाईन म्हणून गणली जाणारी बेरस्ट बस त्यांनी वयाच्या ४२ व्या वर्षी चालवायला सुरुवात केली. यासाठी त्यांना घरातून देखील प्रोत्साहन मिळाले. लक्ष्मीजी मुलुंड येथे राहत असून त्यांची मुलेही उच्च शिक्षण घेत आहेत.

कोणतंही काम कमी प्रतीचं नसतं. पुरुष वर्गाची मर्केदारी असलेलं किंवा अशक्य वाटत असलेलं कोणतंही काम महिलाही सहजपणे करू शकतात हा आदर्श त्यांनी महिला वर्गाला घालून दिला आहे.

(साभार)

कथा

कर्तव्यनिष्ठा

प्रा चीन काळी वर्धमान नगरीत रूपसेन नावाचा धर्मशील राजा राज्य करत होता. राजा अत्यंत उदारमतवादी आणि प्रजेची काळजी घेणारा होता. त्याची नगरी अत्यंत समृद्ध होती.

एके दिवशी वीरवर नावाचा एक गुणी सज्जन राजदरबारात नोकरी मिळावी म्हणून आपल्या परिवारासह उपस्थित झाला. राजाने आपुलकीने त्याची कर्मकहाणी ऐकली आणि त्यास आपल्या राजमहालाच्या मुख्य द्वारी रक्षक म्हणून नेमले.

गौरव हा पडण्यात नाही, पडून उठण्यात आहे.

वीरवर हा आपल्या वेतनाचा अधिकांश भाग गोरगरीब, अनाथ, साधुसंत यांच्यासाठी खर्च करून उरलेल्या पैशात आपल्या परिवाराचे पालनपोषण करत असे. ही गोष्ट राजाला समजली. तो अत्यंत प्रसन्न झाला व त्याने वीरवरला आपल्या खास सेवेमध्ये कायम करून घेतले.

एकदा रात्री मुसळधार पाऊस आणि विजांचा गडगडाट होत असताना राजाला रमशानाच्या दिशेने एका स्त्रीच्या रडण्याचा आवाज आला. राजाने वीरवरला त्या स्त्रीचे

रडण्याचे कारण जाणून घेण्यास सांगितले. वीरवर आपल्या हातात तलवार घेऊन त्या आवाजाच्या दिशेने निघाला. त्याच्यामागेच राजाही गुप्त वेषात हातामध्ये तलवार घेऊन वीरवरच्या रक्षणार्थ निघाला.

वीरवरने त्या स्त्रीला तिच्या रडण्याचं कारण विचारलं. त्यावर ती म्हणाली, “मी राष्ट्रलक्ष्मी आहे. या महिन्याच्या अखेरीस राजा रुपसेनचा मृत्यु होणार. मग मी अनाथ होईन. म्हणून मी विलाप करत आहे.” वीरवर म्हणाला, “माता, राजाच्या दीर्घायुष्यासाठी काही करता येईल का?” ती म्हणाली, “होय, तुझा सुपुत्र दूर जंगलात असलेल्या चंडिकादेवीला अर्पण कर. राजा निश्चितच दीर्घायुषी होईल.” वीरवर तडक घरी निघाला. राजाच्या दीर्घायुष्यासाठी आपल्या पुत्राला चंडिकादेवीला अर्पण करावे लागेल, असे परिवारास सांगितले. राजनिष्ठा आणि राष्ट्रहिताकरिता मनावर दगड ठेवून संपूर्ण परिवाराने त्या लहान बालकाला दूरवर असलेल्या जंगलात चंडिकामातेला समर्पित केले. आता त्याचा माता-पिता, बहीण यांच्याशी संबंध संपला. चंडिकामातेची सेवा करत त्याने तेथेच आयुष्य काढायच. ते बघून त्याची बहीण विलाप करू लागली. एकुलत्या एका मुलाच्या विरहाने वीरवरच्या पत्नीला मोठा धक्का बसला. त्यातच तिचा अंत झाला.

या सर्व गोष्टी राजा झाडामागे लपून पाहत होता. आपला राजा दीर्घायू व्हावा म्हणून वीरवरच्या परिवाराने केलेला त्याग आणि त्या परिवारावर पडलेली दुःखाची

छाया पाहून राजाचे मन व्यथित झाले. राजा हा प्रजेचा रक्षणकर्ता असतो. आपल्यासाठी वीरवरला मुलाचा त्याग करावा लागला. पत्नीला गमवावे लागले. अशाने मला दीर्घायुष्य मिळाले तरी ते वर्थ आहे. असे म्हणत राजा आपली तलवार काढून स्वतःचा शिरच्छेद करायला सरसावला. त्या क्षणी देवी चण्डिका तेथे प्रगट झाली. तिने राजाचा हात धरला आणि सांगितलं, ‘हे राजन, सेवकाचं तुझ्यावर असलेलं प्रेम आणि राजनिष्ठा तसेच तुझं सेवकावर असलेलं प्रेम बघून मी प्रसन्न झाले आहे, तुला हवा तो वर माग.’ राजा म्हणाला, “माते, वीरवरच्या पुत्राला परत करावे आणि त्याच्या पत्नीला जीवनदान द्यावे.”

देवीने तथास्तु म्हणत वीरवरच्या पुत्राला व पत्नीला राजाकडे सोपवले. त्यांना घेऊन राजा राजवाढ्यात परतला.

दुसऱ्या दिवशी वीरवर राजाच्या सेवेला उपस्थित झाला. जणू काही घडलेच नाही अशा थाटात तो वावरत होता. राजा त्याची स्वामीनिष्ठा पाहून मनोमन खूप प्रसन्न झाला. त्याने दरबार भरवून सर्व प्रजाजनांना आमंत्रित केले. रात्री घडलेला सर्व वृत्तांत दरबारात कथन केला. वीरवरच्या पुत्राला व पत्नीला भरजरी वस्त्र परिधान करून दरबारात हजर केले आणि वीरवरला प्रधानाची पगडी स्वतःच्या हाताने अर्पण करत त्याला प्रधानाच्या आसनावर विराजमान केले.

मित्रांनो, कर्तव्यनिष्ठा, त्याग, निस्वार्थ प्रेम गुणांमुळेच जीवन उजळून निघतं.

प्रभूचं निरंतर ध्यान असावं

या जगात प्रभू—परमात्म्याचं नाव तर
घेतलं जातं; परंतु भक्तीचा आनंद
मात्र प्राप्त होत नाही. कारण प्रभूच्या
नामाचा जप केवळ जीभेनेच होत असेल
तर मात्र भक्तीचा आनंद प्राप्त होत नाही.

मोठमोठी व्याख्यानं, प्रवचनं देऊन
दुसऱ्याला मोहित केलं जातं; परंतु प्रभूचं
नाम जोपर्यंत रोमारोमात भिनलं जात
नाही, हृदयाची तार प्रभूशी जोडली नाही,
तोपर्यंत त्या नामजपाचा काही उपयोग
नाही. बाहेरच्या जगातही आपण पाहतो,
की बल्ब (विजेचा दिवा) होल्डरला
लागलेला तर दिसत आहे; परंतु त्याचं
कनेक्शन विजेशी जोडलं गेलं नसेल, तर
तो प्रकाश देत नाही. त्याप्रमाणे हरी
परमात्म्याशी जोपर्यंत मनाची तार जुळत
नाही तोपर्यंत भक्तीचा प्रकाश हृदयात
पडणार नाही. एखाद्या मातेचं आपल्या
बालकावर खूप प्रेम असतं. ते बालक भले
शाळेत गेलेलं असो, बोर्डिंगमध्ये असो
किंवा विदेशात असो त्या मातेचं ममत्व हे
रोमारोमात भिनलेलं असतं. तसं हा हरि
परमात्मा भक्ताच्या रोमारोमात वसलेला
असतो. भक्त अष्टौप्रहर त्याचं ध्यान करत
असतात.

परब्रह्म परमात्माचे ध्यान हृदयामध्ये
असतं तेहा वाईट भावना अंतःकरणात
शिरत नाहीत. जसं, एखाद्या दुकानात
दिवा जळत असेल तर त्या दुकानात
जाऊन चोरी करण्याचा विचार चोर
कधीही करू शकत नाही. तो दिवा
विझण्याची वाट बघेल. दिवा विझला तरच
त्याचा कार्यभाग साध्य होईल. सांगण्याचा
भावार्थ हाच आहे, की अशा दुर्भावना
आपल्या मनात तेहाच प्रवेश करतात
जेहा आपण परमात्म्याला विसरतो. मग
निंदा, द्वेष, अभिमान इत्यादी भावना
आपल्या मनात प्रवेश करू लागतात
म्हणून प्रभू परमात्म्याचं निरंतर ध्यान
स्मरण असावं.

♦♦♦

वाढदिवसाच्या हादिक शुभेच्छा

निहारीका म्हात्रे

असीमता पेडणेकर

अर्णव जयस्वाल

ऋषीकेश शिंदे

सावी पाटील

साक्षी रोहीडा

समृद्धी कदम

शरयु गायकवाड

स्वरा चव्हाण

स्पृहा मुळे

सुनिष्ठा कदम

इशाना बिडये

हृदयाला शक्ती देणारे फळ - डाळिंब

भारतीय चिकित्सा पध्दतीनुसार डाळिंब हे फळ देणारे आहे. इंग्रजीत याला 'पॉमग्रेनेट' म्हणतात, तर याचे वनस्पतीशास्त्रीय नाव आहे 'पुनीका ग्रेनेटस'. डाळिंबाच्या तीन जाती आहेत. डाळिंबात लहान-लहान दाणे असतात. दाण्यांच्या रंगावरुन डाळिंबाचे तांबडे व पांढरे असे दोन प्रकार पडतात.

आयुर्वेदानुसार गोड डाळिंब वात, कफ व पित्त दोषहारक आहे. त्याचप्रमाणे ते तृप्तीदायक, मलशोषक, स्निग्ध, बुध्दी आणि बलवर्धक आहे. आंबट डाळिंब हे पित्तकारक आणि वायू-कफनाशक आहे. पौष्टिकतेच्या दृष्टीने डाळिंबामध्ये जीवनरक्षक पोषक तत्त्व कार्बोहायड्रेट, क जीवनसत्त्व, खनिज क्षार (कॅल्शियम, फॉस्फरस, लोह इत्यादी) भरपूर प्रमाणात आढळतात. थायमिन, रायबोफ्लेविन, नायसिन आदी बी कॉम्प्लेक्स गटातील अनेक जीवनसत्त्वे भरपूर प्रमाणात असतात. १०० ग्रॅम डाळिंबाचे दाणे खाऊन ६५ किलो कॅलरी (ऊर्जा) प्राप्त होते.

डाळिंबाचे औषधी उपयोग -

- ➔ नियमितपणे डाळिंब खाल्याने स्वास्थ्य चांगले राहते. स्परणशक्ती वाढते आणि हृदयरोगांपासून बचाव होतो.
- ➔ डाळिंबाचे साल पाण्यात उकळून त्या पाण्याने सकाळ-संध्याकाळ गुळण्या केल्यास कोणत्याही प्रकारची मुखदुर्गंधी दूर होते.
- ➔ डाळिंबाची साले सुकवून त्यांचे बारीक चूर्ण करून गुलाबपाण्यात घालून उटण्याप्रमाणे चेहऱ्याला

लावल्यास डाग, सुरकुत्या कमी होतात.

- ➔ डाळिंबाच्या सेवनाने जळजळ, उलटी होणे, आबंट ढेकर येणे, उचकी लागणे आदी विकार बंद होतात. रक्त शुद्ध होते, पचनक्रिया सुधारते.
- ➔ जुलाब होत असल्यावर डाळिंबाची सुकवलेली १५ ग्रॅम साल आणि दोन लवंग एकत्र वाटून ग्लासभर पाण्यात उकळावे. गाळून दिवसातून तीन वेळा अर्धा-अर्धा कप घ्यावे.
- ➔ डाळिंबाचा रस, सैंधव व मध एकत्र मिसळून घेतल्यास अरुची दूर होते.
- ➔ डाळिंबाचा रस नियमित दिल्यास मुलांच्या पोटात कृमी होत नाहीत.
- ➔ डाळिंबाच्या दाण्यांवर मिरपूऱ, काळे मीठ टाकून चोखून खाल्यास पोटदुखी बरी होते.
- ➔ **कावीळ :** डाळिंबाच्या दाण्यांवर खडीसाखर घालून वा डाळिंबाच्या रसात खडीसाखर टाकून घेतल्यास लाभ होतो.
- ➔ वारंवार लघवीला होत असल्यास ५ ग्रॅम डाळिंबाच्या सालींचे चूर्ण ताज्या पाण्याबरोबर दिवसातून तीन वेळा घ्यावे.
- ➔ डाळिंबाची साल तोंडात ठेवून चोखल्यास वा त्याचे पाणी गाळून मुलांना पाजल्यास खोकला कमी होतो.
- ➔ आंबटगोड डाळिंबाच्या दाण्यांचा १०० मिली रसात खडीसाखर मिसळून रोज दुपारी घेतल्यास उन्हाळ्यात घोळणा फुटल्याने नाकातून रक्त येणे बंद होते.

कथा

भूतदया

१या म लहानपणापासूनच खूप खोडकर आणि रागीट होता. दिवसभर घरात दंगामस्ती करण, शाळेतील मित्रांच्या खोडच्या काढण चालू असायच. मुक्या प्राण्यांना दगड मारणे, बागेतील झाडांची पान ओरबाडणे, फुलपाखरांचे पंख तोडणे असे त्याचे उद्योग सतत चालू असत.

श्यामचे आई—वडील मात्र धार्मिक प्रवृत्तीचे होते. आई नेहमी त्याला साने गुरुजींच्या कथा ऐकवी. प्राणिमात्रांवर दया करावी, वनस्पती, प्राणी, पक्षी या सर्वांमध्ये जीव असतो, त्यांना इजा होईल असं कधीच

वागू नये. हे सारे आपले सखे सोबती आहेत. मानवाला नेहमी मदतच करत असतात. असा बोध करूनही शाम या सान्या गोष्टींकडे दुर्लक्ष करत असे.

एकदा तर त्याने हृदय केली. कुऱ्याच्या शेपटीला फटाक्यांची माळ बांधली आणि ती पेटवून दिली. फटाक्यांच्या आवाजाने आणि आगीमुळे कुऱ्याचे अंग बरेच भाजले. श्यामच्या वडलांना या गोष्टींचं खूप वाईट वाटलं. ते त्याला खूप रागावले. त्यांनी त्या जखमी कुऱ्याची मलमपट्टी केली आणि जखम बरी होईपर्यंत त्याची योग्य काळजी

२८

हस्ती दुनिया
जुलै २०२२

शत्रूने केलेले कौतुक हीच आपली सर्वोत्तम कीर्ती होय.

घेतली. त्यांनी श्यामला प्रेमाने समजावून सांगितले, “बाळ, कुत्रा हा प्राणी खूप प्रामाणिक आणि इमानदार असतो. तसं तर सगळेच प्राणी—पक्षी उपयोगी असतात. आपण त्यांना प्रेम दिलं, लळा लावला तर ते आपल्यासाठी काहीही करायला तयार असतात.” पण श्यामच्या डोक्यात मात्र काही प्रकाश पडला नाही.

एके दिवशी श्यामचे वडील काही कामासाठी शहराकडे निघाले. दुपारी त्यांना शहर गाठायचं होतं आणि रात्र व्हायच्या आत घरी परतायचं होतं. मोटरसायकल घेऊन ते निघाले तेव्हा श्यामही त्यांच्यासोबत जाण्यासाठी हटू करु लागला. वडिलांनी त्यालाही सोबत घेतले. शहर तीस किलोमीटर लांब होतं. रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला दाट जंगल होतंय परंतु दिवसा उजेडी त्यांचा प्रवास व्यवस्थित झाला. आपलं काम आटोपून संध्याकाळी सात वाजता ते परतीच्या प्रवासाला लागले.

अचानक जोराचा वारा वाहू लागला. सोसाट्याच्या वान्यासह पाऊसही पडू लागला. सखल भागात पाणी साचले. जोरदार वान्यामुळे काही ठिकाणी झाडे उन्मळून पडली. शहरातील व रस्त्यावरील विद्युत पुरवठा खंडित झाला.

थोडा वेळ आडोशाला थांबून ते पुढे निघाले. शहर सोडून दहा बारा किलोमीटर दूर गेल्यावर अचानक गाडी बंद पडली. कशीबशी धक्का देऊन गाडी सुरु केलीय पण गाडीचे हेडलाईट मात्र बंद पडले. वडिलांनी श्यामकडे आपला मोबाईल दिला आणि मोबाईलच्या बॅटरीच्या अंधूक प्रकाशात ते हळूहळू आपल्या घराकडे निघाले. एव्हाना पाऊस थांबला होताय परंतु बन्याच ठिकाणी पाणी साचलं होतं.

संकटं तुमच्यातली शक्ती, जिद्द पाहण्यासाठीच येत असतात.

गावापासून दोन ते तीन किलोमीटर अंतरावर असतानाच एक प्राणी समोरून येतोय असे जाणवले. काळोखात त्या प्राण्याचे दोन डोळे मात्र चमकत होते. अजून थोडे जवळ गेल्यावर कुत्र्याचा भुंकण्याचा आवाज आला. तो कुत्रा त्यांच्या गाडीच्या समोर आडवा आला आणि जोरजोरात भुंकू लागला. त्यांनी बघितले, अरे हा तर तोच कुत्रा आहे ज्याच्या शेपटीला श्यामने फटाके बांधून पेटवले होते. शामच्या वडिलांनी त्या कुत्र्याची चांगली सेवा शुश्रूषा केल्यामुळे त्याला त्यांचा लळा लागला होता. तो जोरजोरात भुंकत होता. गाडी पुढे जाऊ देईना. श्यामच्या वडिलांनी गाडी थांबवली ते खाली उतरल्यावर त्यांची पॅन्ट तोंडात पकडून त्यांना ओढत नेऊ लागला. त्यांच्या मागोमाग श्यामही होता. मोबाईलच्या बॅटरीचा अंधूक प्रकाशात त्यांना पन्नास फूट अंतरावर दोन भले मोठे वृक्ष रस्त्यावर उन्मळून पडलेले दिसले. आपल्याला इजा होऊ नये, आपला अपघात होऊ नये म्हणून तो इमानदार कुत्रा गावाबाहेर येऊन बसला होता. आपल्या येण्याची वाट पाहत थांबला होता. याची जाणीव वडिलांबरोबरच शामलाही झाली आणि आपण या कुत्र्याशी किती निर्देशपणे वागलो याचा पश्चात्तापही शामला झाला.

घरी गेल्यावर त्याने आपल्या आई वडिलांना वचन दिले, “आजपासून मी कुठल्याही मुक्या प्राण्याला त्रास देणार नाही. दंगामस्ती करणार नाही, झाडांची नासधूस करणार नाही.” हे ऐकून आई वडिलांना खूप आनंद झाला. आईने भगवंताची प्रार्थना करत धन्यवाद दिले, की आज श्वानरूपात येऊन तू फक्त माझ्या पती आणि मुलाचं रक्षणच केलं नाही, तर माझ्या खोडकर मुलाला सद्बुद्धीही दिली.

हसा मुलांनो हसा

माधवराव : (रामू टेलरकडे काम करणाऱ्या कारागिराला) : काय रे, दोन वर्षापूर्वी तू माझा ड्रेस सहा मीटर कापडात शिवून दिला होता. यावेळी आठ मीटर कापड कसं काय लागलं?

कारागीर : त्याचं काय आहे माधवराव, आमच्या मालकांचा पिंट्या आता बारा वर्षाचा झालाय ना!

बंड्या : अरे, तुला ठाऊक आहे का, आता भारत आणि इंडिया यांच्यामध्ये युद्ध होणार आहे म्हणे!

खंड्या : होऊ दे, आपल्याला काय करायचंय? आपण तर हिंदुस्थानात राहतो ना!

गुरुजी जगाचा नकाशा दाखवत भूगोल शिकवत होते.

गुरुजी : अमेरिका कुठे आहे सांगा बरं?

गण्या : (नकाशावर बोट ठेवत) हे बघा गुरुजी इथं आहे.

गुरुजी : शाब्बास! अमेरिकेचा शोध कोणी लावला?

गण्या : सर, मी लावला....

चिंटू : बाबा, मी शंभर मार्क मिळवले तर तुम्ही मला सायकल घेऊन देणार होतात ना!

बाबा : हो, बेटा!

चिंटू : मग द्या मला सायकल. आज रिझल्ट लागला, मला शंभर मार्क मिळाले.

आई : अरे व्वा! गुणाचा गं बाई माझा लेक! एवढे मार्क कसे मिळवलेस बाळा?

चिंटू : अगं आई हे बघ, मराठीत २२, गणितात १०, विज्ञानात २०, इंग्रजीत १५, हिंदीत १५, इतिहास भूगोल १८ झाले की नाही शंभर!

बाबा : बाळू दोन आणि दोन किती होतात?

बाळू : पाच

बाबा : अरे वेड्या, दोन आणि दोन चार होतात ना! एवढंही माहीत नाही. काल तर बरोबर उत्तर दिलं होतस!

बाळू : ते माहीत आहे मला, पण बरोबर उत्तर दिलं तर खाऊ देर्इन असं कुठं तुम्ही म्हणालात?

संपत : आपल्या आजोबांनी सगळी संपत्ती कुठे लपवून ठेवली कुणास ठाऊक! वर जाताना सांगूनही गेले नाहीत.

गणपत : बरं, मी जेव्हा स्वर्गात जाईन ना, तेव्हा विचारीन हं त्यांना!

संपत : अरे पण ते नरकात गेले असतील तर...

छोटू : दादा, दवाखान्यावर अधिकचं चिन्ह का असतं रे?

दादा : दवाखान्यात पैशंट आडवा असतो आणि डॉक्टर उभा असतो. मग तो आकार अधिकसारखा होतो की नाही? म्हणून...!

प्रिया : दिशा, तू अगदी चंद्रासारखी दिसतेस.

दिशा : अस्या, हो?.... थँक्स हं!

प्रिया : आणि चंद्रासारखीच चालतेस.

दिशा : चंद्रासारखी चालते म्हणजे?

सीमा : अगं, चंद्रा तिच्या म्हशीचं नाव आहे.

आंबोली घाट

बे ळगांव आणि गोव्याला जोडणारा रस्ता म्हणजेच आंबोलीचा घाट. पर्यटकांना सतत आव्हान देणारे असे हे आंबोली सुंदर पर्यटन स्थळांपैकी एक आहे. आंबोली घाटातून प्रवास करताना निसर्ग पर्यटनाचा आस्वाद पर्यटक मनमुराद घेत असतात. आकाशाशी स्पर्धा करणाऱ्या टेकड्या, बाराही महिने हिरव्यागर असणाऱ्या दर्या. पावसाळ्याच्या दिवसात तर या दर्या अधिकच सुंदर दिसतात.

सिंधुदुर्गातील आंबोली गाव समुद्र सपाटीपासून ६९० मीटर उंचीवर असलेले थंड

हवेचे ठिकाण आहे. तत्कालीन सावंतवाडी संस्थानाची ही उन्हाळ्यातील राजधानी. या आंबोलीमध्ये अजुनही आपणास संस्थानकालीन भव्य इमारती पहावयास मिळतात. महात्मा गांधी काही काळ या ठिकाणी वास्तव्य करून शिरोडा येथील मिठाचा सत्याग्रह करण्यासाठी याच आंबोली घाटातून मार्गस्त झाले होते, असा इतिहास आहे.

येथील भवकम असे बुरुज असलेल्या ऐतिहासिक महादेव गडाचे अवशेष आपणास आढळून येतात. लेप्टनंट कर्नल मॉर्गन यांनी हा

महादेव गड

गड १८३० मध्ये जिंकला होता, अशी इतिहासात नोंद आहे.

यांच्या पत्नीचेही थडगे येथील रस्त्यावर आढळून येते. कुडाळ, फोंडा, सावंतवाडी या कोकणातील महत्वाच्या मुलुखांवर महादेव गडावरून टेहळणी करणे त्याकाळी सोपे जात असे.

सह्याद्रीच्या कुशीत वसलेल्या आंबोली घाटमाथ्याला हा घाट रस्ता आपणास घेऊन जातो. महाराष्ट्रातील महत्वाचा असा हा मार्ग आहे. पश्चिम महाराष्ट्र आणि कर्नाटकाला जोडणारा हा मार्ग आहे. सुमारे शंभर वर्षांपूर्वी बांधला गेलेला हा घाट मार्ग अजूनही सुरक्षित आहे. या रस्त्याने प्रवास करताना आजुबाजूचा निसर्ग पहात घाटातील नागमोडी वळणे पार करणे म्हणजे एक आनंदाचा ठेवा ठरतो. पावसाळ्यात तसेच जोडून येणाऱ्या सुट्टीला येथे पर्यटकांचा ओघ सुरु असतो. दाट जंगले, दच्या खोच्यांचा नयनरम्य देखावा असे अमर्याद सृष्टीसौंदर्य येथून पाहता येते आणि घनदाट जंगलातून मनमुराद भटकंती करण्याचा आनंद पर्यटकांना घेता येतो.

आंबोली पासून जवळत असलेल्या निसर्गरम्य अशा चौकुळच्या जंगलात गवे, हरिण, भेकरे, बिबट्या, ससे, रान मांजरे असे वन्य प्राणी वास्तव्य करून आहेत. शिवाय असंख्य प्रकारच्या वनौषधी या ठिकाणी सापडतात. नुकत्याच चौकुळ येथील परिसरात ३५ ते ४० लहान मोठ्या गुहा आढळून आल्या आहेत. काही गुहा तर अतिशय भव्य आहेत. जंगल पर्यटनाची आवड असलेल्या पर्यटकांना या गुहा साद घालतात. चौकुळ हे गाव गर्द वनराईने नटलेले असून, जैविक विविधता या ठिकाणी आढळून येते.

हिरण्यकेशी

असे हे आंबोली आता उत्कृष्ट पर्यटन स्थळ म्हणून विकसित झालेले असून, दरवर्षी हजारो पर्यटक येथे येत असतात. पावसाळ्यात तर फेसाळणाऱ्या शुभ्र अशा धबधब्याखाली स्नानाचा मनमुराद आनंद लुटण्यासाठी पर्यटकांची झुंबड उडालेली असते.

समर्थ दर्शन : भाग - ८७

अंध कारागिराची मागणी

तं जावरला व्यंकोजीराजे तेथील जहागिरी सांभाळत होते. ते शिवरायांचे सावत्र बंधू होते. एके दिवशी त्यांचे पत्र घेऊन एक कारकून समर्थांकडे आला. त्या पत्रात असा मजकूर होता, की 'बहुत दिवस झाले. याकरिता भेटीचा लाभ व्हावा'. समर्थांनी कारकुनाचे स्वागत करून त्याला काही दिवस मुक्कामी ठेवून घेतले. आपल्याला तंजावरला जायचं म्हणून त्यांनी राजांना सांगितले.

शिवरायांनी त्यांच्या जाण्याचा पूर्ण बंदोबस्त केला.

मजल दर मजल करत समर्थांची स्वारी तंजावरला पोचली. तेथील मठात भिकाजी बुवा आणि मौनीबुवा यांची भेट घेतली. त्यांनाही खूप आनंद झाला. समर्थांचा पुढील मुक्काम भिकाजी बुवांच्या मठातच होता. व्यंकोजी राजे स्वतः तेथे येऊन त्यांची भेट घेत आणि सेवा करत. एके दिवशी समर्थ म्हणाले,

(पान ३६ वर)

३४

हसती दुनिया
जुलै २०२२

अपमानाच्या पाय-यावरुनच ध्येयाचा डोंगर चढायचा असतो.

प्रकंगावधान

एखाद्या कठीण प्रसंगात डोकं शांत ठेवून मार्ग काढणारी व्यक्ती नेहमी यशस्वी होते. एकदा एका जंगलात एक कोळ्हा भटकत असताना त्याला समोरुन जंगलचा राजा सिंह येताना दिसला. कोळ्हा हा प्राणी धूर्त आणि लबाड म्हणून प्रसिद्ध आहे. त्याने त्या सिंहाला अनेकदा फसवले होते. आता सिंह आपल्याला काही सोडणार नाही हे कोळ्ह्याला कळून चुकले परंतु तरीही

त्याने चेहन्यावर कुठलाही भाव न दाखवता किंवा घाबरून पळून न जाता यातून काहीतरी मार्ग काढला पाहिजे, असा विचार केला. त्याने इकडे तिकडे पाहिले तेव्हा त्याला समोर पर्वतावरचा मोठा दगड बाहेर आलेला दिसला. कोळ्ह्याने आपला कान जमिनीला लावत मोठमोठ्याने ओरडायला सुरुवात केली. सिंह जवळ येताच तो

अंधकारागिराची माणिनी

(पान ३४ वरुन)

म्हणाला, “महाराज बरं झालं तुम्ही आलात. आता फार मोठा घात होणार होता.” सिंहाने विचारले, “काय झालं काय झालंय एवढं घावरायला?” त्यावर कोळ्हा म्हणाला, “समोर तो डोंगराचा कडा दिसतोय ना त्यावरचा तो भला मोठा दगड कोसळून तुमचा मृत्यू होणार आहे अशी भविष्यवाणी मला जमिनीतून ऐकायला आली. आता यावर आपल्याला त्वरित उपाय केला पाहिजे” सिंह म्हणाला, “आता यावर काय उपाय आहे ते लवकर सांग.” कोळ्हा म्हणाला, “महाराज मी सांगतो तसे करावे. आपण स्वतः आपल्या पुढच्या मजबूत पायांनी तो दगड धरून ठेवा. मी एक लाकडी खांब घेऊन येतो. तो दगडाखाली ठेवून आपण त्याला टेकू देऊ या. म्हणजे तो दगड कधीच पडणार नाही.” सिंहाला कोळ्हाचे म्हणणे पटले आणि त्याप्रमाणे तो त्या डोंगराजवळ गेला. त्याने मोठ्या ताकदीने आपल्या पुढच्या दोन्ही पायांनी त्या दगडाला पकडून ठेवले. कोळ्हा हळूच दगडाच्या बाजूने वर गेला आणि लाकडाचा खांब घेऊन त्याने त्या भल्यामोठ्या दगडावर प्रहार केला. त्याबरोबर तो प्रचंड दगड सिंहावर कोसळला आणि सिंह गतप्राण झाला. अशाप्रकारे कोळ्हाने मोठ्या युक्तीने आपले प्राण वाचवले.

३६

हस्ती दुनिया
जुलै २०२२

“आम्हाला मूर्ती घडवायची आहे. कोणी कारागिरी असेल तर बोलवा.” त्यावर एक कारभारी म्हणाला, “शहरात एक उत्तम कारागीर होता परंतु आता तो अंध झालेला आहे.” समर्थ म्हणाले, “चिंता नाही बोलव त्याला.” कारागीर आल्यावर समर्थ म्हणाले, “आम्हाला श्री रघुपतींच्या मूर्ती सांगू तशा बनवून द्याल काय?” यावर कारागीर रडू लागला. समर्थानी त्याचे दुःख जाणले आणि रुद्राक्षमाळ त्याच्या डोळ्यावर फिरवत त्याला दृष्टी दिली. समर्थानी सांगितल्याप्रमाणे कारागिराने श्रीरामाची मूर्ती बनवून दिली. ती सुंदर मूर्ती पाहून समर्थ अतिशय आनंदित झाले. ते मूर्तिकाराला म्हणाले, “बोल, तुला काय पाहिजे ते माग” तो म्हणाला, “स्वामीजी, ज्या डोळ्यांनी मी पाहू शकत नव्हतो, त्याच डोळ्यांनी तुमच्यासारख्या देवमाणसाचं दर्शन झाल्यावर आता जगातील कोणतेही पदार्थ पाहण्याची इच्छा नाही, आपली मूर्ती माझ्या हृदयात सामावुन राहावी यासाठी माझे नेत्र पूर्वीप्रमाणेच करावेत.” समर्थ म्हणाले, “अरे काय मागितलंस तू हे?” परंतु त्याचा निश्चय पाहून त्यांनी त्याला तुझ्या इच्छेप्रमाणे होईल, असा वर दिला. पुढे काही दिवस तिथे राहून समर्थ सज्जनगडावर परतले.

क्रमशः

जोडी गुरु-शिष्यांची

गुरुशिष्यांच्या जोड्या, ठेविती मनी आदर्श
महान गुरुशिष्यांनी, दुमदुमले भारतवर्ष

आतूर झाले कान, ऐकण्यास शिष्यांचे शौय
चाणक्य यांचे शिष्य, होते चंद्रगुप्त मौर्य

परंपरा लाभली छान, अन् झाला मनी आनंद
रामकृष्ण परमहंस यांचे, शिष्य विवेकानंद

अनेक गुरुवर्यांची होती, जीवनशैली साधी
गोपाळ गोखले यांचे, शिष्य महात्मा गांधी

ज्ञान देताना नाही पाहिले, जात अन् वर्ण
परशुरामांचा शिष्य होता, तो पराक्रमी कर्ण

बालकाची प्रथम गुरु असे ममतामयी आई
रोहिदासांची शिष्या होती थोर मीराबाई

गुरुमत मानणे हे, आहे खरे कर्तव्य
शिष्यांमध्ये महान शिष्य एकलव्य....!

— प्रणय बनगडे

किट्टी

चित्रांकन व लेखनः
अजय कालडा

नमस्कार
मी आहे किट्टी

आज मी तुम्हाला
सांगणार आहे की
झाडांपासून आपल्याला
कोणते फायदे होतात.

झाडापासून आम्हाला सावली मिळते.

झाडापासून आमच्या आरोग्यासाठी
लाभदायक फळे मिळतात.

झाडापासून भाज्या मिळतात.

सर्वात महत्वाची गोष्ट म्हणजे
आम्हाला जिवंत राहण्यासाठी
लागणारा ऑक्सिजन देतात.

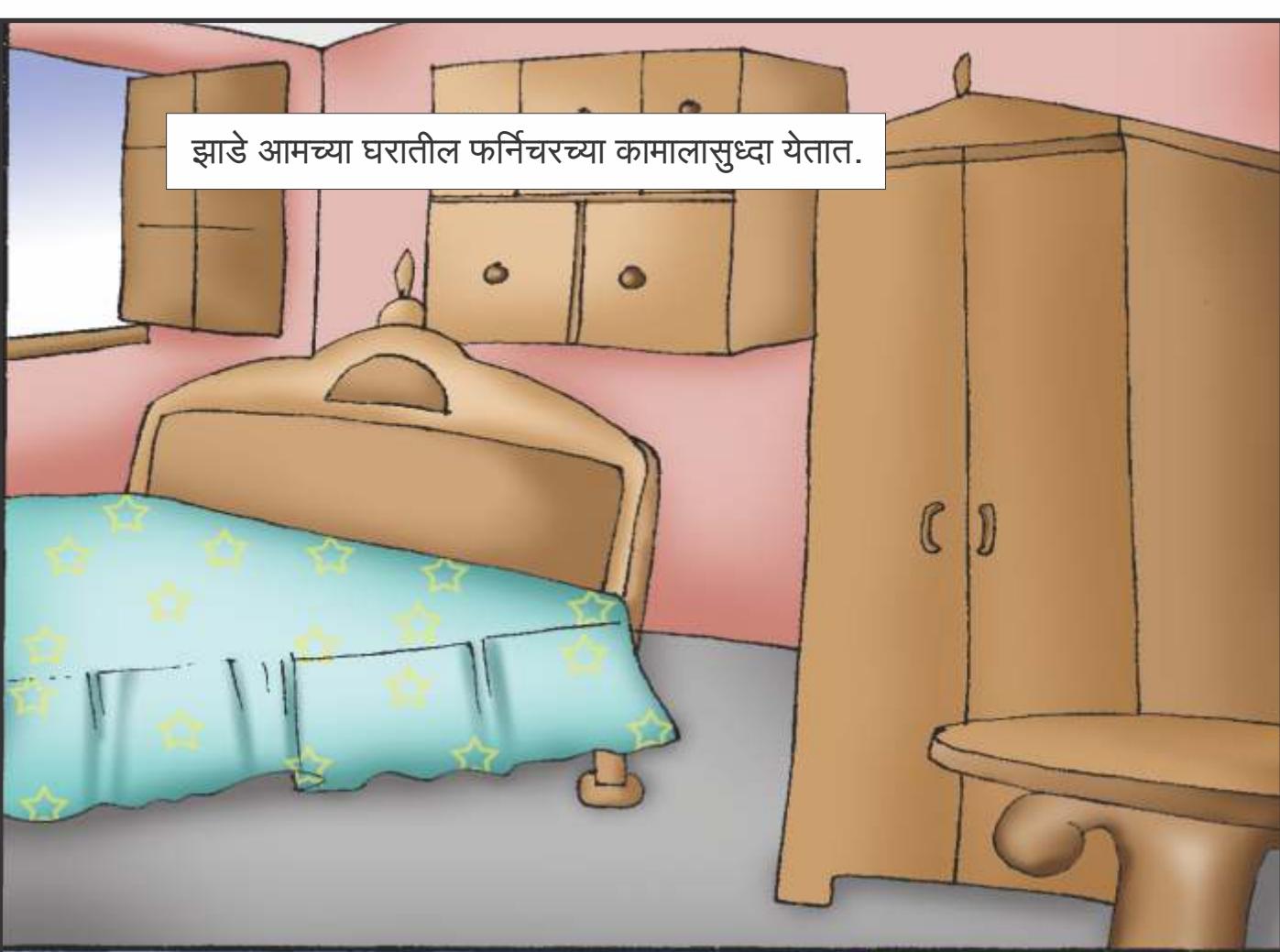

ही पाऊस पाडण्यासाठी मदत करतात.

ही पुरातील पाण्याच्या वेगापासून आम्हाला वाचवतात.

झाडे आमच्या घरातील फर्निचरच्या कामालासुध्दा येतात.

संत चोखामेळा

ए के दिवशी संत नामदेव महाराजांकडे काही संतमंडळी जमली होती. दिवसभर ज्ञानचर्चा ज्ञाल्यानंतर संध्याकाळी नामदेव कीर्तनास उभे राहिले. नामदेवांच्या कीर्तनात मागे साथ करण्यास कोणी नाही, हे पाहून चोखामेळा विडुलाला म्हणाले, “देवा, नामदेवांच्या कीर्तनात साथ करावी.” विडुल ताबडतोब कीर्तनात आले आणि स्वतः टाळ वाजवू लागले. नामदेवांसोबत नाचू लागले. कीर्तनात चांगला रंग भरला. ते कीर्तन ऐकण्यास संत कबीर, ज्ञानेश्वर, निवृत्तीनाथ, सोपान, मुक्ताबाई ही संतमंडळी देखील जमली होती.

विडुल आपल्या भक्तांच्या आधीन होते. आपल्या भक्तांसाठी ते काहीही करायला तयार असत. चोखामेळा यांची गुरेढोरे ओढण्यास विडुल मदत करीत. चोखोबांनी आपला देह, मन, जीव विडुलाच्या चरणी अर्पण केला होता आणि विडुलांनीही चोखोबांना मुलासारखे सांभाळले होते.

ज्यावेळी जातिभेदांमुळे चोखोबांना विडुलाच्या मंदिरात ब्राह्मणांनी प्रवेश दिला नव्हता तेहा चोखोबा अतिशय व्यथित अंतःकरणाने विडुलाला आळवताना म्हणत,

ऊस डोंगा परी रस नोहे डोंगा
काय भुललासी वरलिया रंगा
चोखा डोंगा परी भाव नोहे डोंगा
काय भुललासी वरलिया रंगा

ते म्हणतात, ऊस दिसायला विद्रूप असला तरी त्याचा रस वाईट असतो का? तसा मी हलक्या कुळात जन्मलो असलो तरी माझी भक्ती वाईट नाही. त्यांच्या भक्तीतील आर्तता पाहूनच विडुल त्यांच्या घरी जेवत असत. त्यांच्याशी बोलत असत. चोखामेळा संत नामदेवांना आपले गुरु मानत.

एकदा मंगळवेळ्यात असताना तटाचे बांधकाम सुरु होते. बांधकाम चालू

असताना आकरमात तटाची भिंत कोसळली आणि अनेक माणसे गाडली गेली. चोखामेळाही त्या भिंतीखाली सापडले. त्यातच त्यांचा दुःखदायक अंत झाला. चोखोबांच्या अस्थी आणण्यास विट्ठलानी संत नामदेवांना पाठवले. आता एवढ्या माणसांच्या अस्थीमधून चोखोबांच्या अस्थी कशा ओळखाव्या? तेहा विट्ठल म्हणाले “ज्या अस्थीमधून ‘विट्ठल विट्ठल’ असा ध्वनी निघेल त्या चोखोबांच्या अस्थी आहेत. नामदेवांनी प्रत्येक अस्थी कानाला लावून पारखून आणल्या. विट्ठलांनी त्या आपल्या पीतांबरात बांधून घेतल्या आणि स्वहस्ते आपल्या महाद्वारी त्यांना समाधी दिली. चोखोबांबद्दल विट्ठल म्हणतात,

**चोखा माझा जीव
चोखा माझा भाव.**

चोखोबांचे मेहऱे संत बंका म्हणतात,
चोखा चोखट निर्मळ,
तया अंगी नाही मळ ।
चोखा प्रेमाचा सागर
चोखा भक्तीचा आगर ॥
चोखोबांचे जवळपास ३५० अभंग प्रसिद्ध आहेत. हे अभंग लिहून घेण्याचे काम ‘अभ्यंग अनंत भट्ठ’ हे करीत असत. सन १३३५ मध्ये चोखोबांनी देह ठेवला. त्यांची समाधी पंढरपुरातील महाद्वारात संत नामदेव यांच्या समाधीच्या शेजारीच पाहायला मिळते.

ऐसे जीवन होते महान

ज्ञानदीपाची ज्योत तेववूनी,
उज्ज्वल केले आमुचे जीवन.
प्रेमाची ही बाग सजवूनी,
केलेस तू प्रेमाचे सिंचन.

गुरुमाता, तव मुखातून ही
बरसत होती अमृतवाणी,
मौनातूनही बरंच शिकवलं.
प्रेमच प्रेम असो मनोमनी.

पर्वा न केलीस शरीर स्वास्थ्याची
सत्याचाच केलास प्रचार.
गुरु हरदेवांचे स्वज्ञ साकारावे
हाच सदा मनी होता विचार.

सविंदर माता दिलेस
आम्हा तू शांतीचे वरदान.
क्षणोक्षणी आठवावे ऐसे
जीवन होते तुझे महान.

— प्रसाद प्रभाकर कुटे जी.
(सिन्नर)

माणसाचा सगळ्यात मोठा सद्गुण म्हणजे त्याची माणुसकी.

कथा

गाढवांची गोष्ट

फा र फार वर्षापूर्वीची गोष्ट आहे. ज्ञानू नावाचा कुंभार रोज जंगलात जाऊन डोंगरदन्यातील माती गाढवावर लादून आणत असे. एके दिवशी माती खोदता खोदता त्याला एक चकचकीत दगड दिसला. हा अतिशय किमती हिरा आहे हे त्याला कळलेच नाही. त्याने तो दगड आपल्या गाढवाच्या गळ्यात बांधला आणि नेहमीच्या वाटेने तो घरी जाण्यास निघाला. तेवढ्यात समोरुन एक जवाहिन्या आला. गाढवाच्या गळ्यातील तो चकाकणारा दगड पाहून तो क्षणभर थांबला. हा साधारण दगड नसून किमती हिरा आहे हे त्याने ओळखले. तो ज्ञानूला थांबवत म्हणाला, “काय कुंभार दादा, अरे कसला हा दगड बांधलास गाढवाच्या गळ्यात! फेकून दे तो.” ज्ञानू म्हणाला,

“छे छे, मी नाही फेकणार.” मग जवाहिन्या थोडं थांबून म्हणाला, “बरं बाबा, मला विकत देशील? पोरांना खेळायला होईल.” ज्ञानू म्हणाला, “ठीक आहे. पण आठ आणे घेईन!” जवाहिन्या लालची होता. तो म्हणाला, “चार आणे देईन, दगड तर आहे.” ज्ञानू कुंभार मात्र आठ आणे या किंमतीवर अडून बसला. तो म्हणाला, “सहा आण्यालाही देणार नाही. पुरे आठ आणे घेईन.” जवाहिन्याला वाटलं, हा अडाणी कुंभार आपोआप मागे येईल आणि देईल सहा आण्याला, असा विचार करून तो पुढे चालू लागला. ज्ञानू आपल्या गाढवाला घेऊन बराच पुढे निघून गेला.

जवाहिन्याने पाहिले कुंभार काही आला नाही. मग तोच धावत धावत ज्ञानूला शोधत निघाला.

(पान ४६ वर)

कथा

जोश आणि होश

असं म्हटलं जातं, की तरुणांचा जोश आणि वृद्धांचा होश जर एकत्र आला तर त्यातून निश्चितच चांगले काही घडू शकतेय परंतु अलीकडे काही तरुण आपला जोश, ऊर्जा, शक्ती केवळ हुल्लडबाजी करण्यात आणि वयोवृद्धांची चेष्टा करण्यात घालवत आहेत. अशा तरुणांचं कसं नुकसान होतं हे या कथेतून दिसून येईल.

एकदा रेल्वे गाडीतून एक म्हातारा गृहस्थ प्रवास करत होते. त्याचवेळी त्या डब्ब्यात दहा—बारा तरुणांची टोळी शिरली, टिंगल—टवाळी करता करता एकाचं लक्ष संकटसमयी गाडी थांबवण्यासाठी असलेल्या

साखळीकडे गेलं. तो म्हणाला, “मित्रांनो, आपण ही साखळी ओढून बघू, खरच गाडी थांबते का ते पाहू या. तेवढाच टाईमपास! त्यावर दुसरा म्हणाला, “अरे पण आपल्याला दंड भरावा लागेल ना!..” तिसरा म्हणाला, “हे बघ! आपण शंभर शंभर रुपये काढूया, काय होईल ते बघून घेऊ, पण साखळी ओढल्यावर काय होतं ते तर कळेल! प्रत्येकाने शंभर शंभर रुपये गोळा केले बाराशे रुपये जमले. ते एका तरुणाने आपल्या खिशात ठेवले. चौथा तरुण म्हणाला, अरे आपल्याला तर एक रुपया पण द्यावा लागणार नाही. गाडी जर थांबली तर पोलिसांना आपण सांगू या, की या म्हातान्या

बाह्यसौदर्यापेक्षा अंतर्गत सौदर्य जास्त मोलाचं असतं.

हसती दुनिया
जुलै २०२२

बाबाने गाडी थांबवली म्हणून! ते बाबा गयावया करत म्हणाले, “बाळांनो, कशाला मला त्रास देताय?” परंतु त्यांनी हसण्यावारी नेत गाडीची साखळी ओढली. त्याबरोबर गाडी एक विशिष्ट पद्धतीने हॉर्न वाजवत थांबली.

पोलिस त्या डब्यात आल्याबरोबर ते तरुण पोलिसांना म्हणाले, “या म्हातारऱ्याने चेन ओढली.”

आता पुढे काय होतं या उत्सुकतेने सगळे म्हातारऱ्या बाबांकडे बघू लागले.

पोलीसांनी विचारले, “काय हो बाबा तुम्ही साखळी ओढली का?” बाबा म्हणाले, “होय, मी साखळी ओढली.” का ओढली? त्यावर म्हातारे गृहस्थ म्हणाले, “काय करू साहेब, माझ्याकडे बाराशे रुपये होते ते या पोरांनी हिसकावून घेतले, त्यामुळे मला गाडी थांबवावी लागली.” या वाक्याने ते तरुण गडबडले. ते म्हणाले, हे म्हातारे बाबा खोटं बोलताहेत. म्हातारे बाबा म्हणाले, “खोटं वाटत असेल तर याचे खिसे तपासून बघा. पोलिसांनी त्या तरुणाच्या खिशात हात घालून पाहिलं तर बरोबर बाराशे रुपये निघाले. आता पोलिसांना त्या तरुणांचा राग आला. त्यांनी सगळ्यांना पकडून नेले. हुल्लडबाजी करणारऱ्या तरुणांची चांगलीच फजिती झाली. पैसे तर गेलेच पण वर पोलिसांनी पकडूनही नेले.

म्हणून मित्रांनो, वयोवृद्धांचा नेहमी मान राखावा. त्यांच्या अनुभवाचा फायदा करून आपली प्रगती साधावी. म्हणूनच म्हटलंय, तरुणांचा जोश आणि वयोवृद्धांचा होश म्हणजे अनुभव एकत्र आला तर तरुण आपला उत्कर्ष करू शकतील.

गाढवांची गोष्ट

(पान ४४ वरुन)

शेवटी गावाच्या वेशीजवळ ज्ञानू त्याला दिसला. तो धावतच पुढे गेला, पण त्याला गाढवाच्या गळ्यात दगड काही दिसला नाही. त्याने अधीर होत विचारले, “अरे, या गाढवाच्या गळ्यातला दगड कुठं आहे?” ज्ञानू म्हणाला, “मी तो विकला.” जवाहिच्याने विचारलं, “कितीला विकला?” ज्ञानू खूश होत म्हणाला, “सोळा आण्याला विकला, पूरा एक रुपया मिळाला. तुम्हाला विकला असता तर माझां नुकसान झालं असतं.”

जवाहिच्या कपाळावर हात मारत म्हणाला, “अरे गाढवा! तो एक लाख रुपयाचा हिरा तू फक्त एक रुपयाला विकलास?” ज्ञानू म्हणाला, “भाऊ, मी गाढव होतो म्हणून तो लाखाचा हिरा गाढवाच्या गळ्यात बांधला होता.... पण तुम्हाला काय म्हणावं? तुम्ही तर तो दगडाच्याही किंमतीला घ्यायला तयार झाला नाहीत!”

मित्रांनो, एकाला अज्ञानामुळे मौल्यवान हिरा गमवावा लागला तर दुसऱ्याला केवळ चार आण्याच्या लोभापायी तो हिरा हातचा घालवावा लागला. शेवटी दोघंही गाढव ठरले. माणसाचंही तसंच आहे. अज्ञानी लोकांना मनुष्यजन्म हिच्यापेक्षाही किमती आहे हे ठाऊक नसल्याने ते आपला जन्म व्यर्थ घालवतात. पण ज्ञानी, समजदार देखील थोड्याशा लोभ-लालसेपोटी ह्या मनुष्यजन्माचं सार्थक न करता तो वाया घालवतात. म्हणून अनमोल अशा नरजन्माचं महत्त्व ओळखून याच जन्मी सद्गुरुकडून ईश्वरप्राप्ती करून घ्यावी आणि आपला जन्म सार्थक करावा.

सामाजिक ज्ञान

१) जागतिक कुटुंब दिन कधी असतो?

- अ) २९ जुलै ब) १९ जुलै क) २० जुलै ड) ११ जुलै

२) जगातील सर्वात उंचावरील लोहमार्ग कुठे बांधण्यात येत आहे?

- अ) शिलांग ब) श्रीनगर क) जम्मू ड) लेह

३) दिल्ली शहरालगत कोणती नदी वाहते?

- अ) शरयू ब) यमुना क) गंगा ड) अलकनंदा

४) श्रीहरीकोटा कोणत्या राज्यात आहे?

- अ) केरळ ब) कर्नाटक क) आंध्रप्रदेश ड) तामिळनाडू

५) 'गीतारहस्य' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?

- अ) विनोबा भावे ब) लो.टिळक क) श्रील प्रभुपाद ड) साने गुरुजी

६) ११ जुलै रोजी कोणता दिवस साजरा करण्यात येतो?

- अ) जागतिक लोकसंख्या दिन ब) मातृसुरक्षा दिन
क) जागतिक शांतता दिन ड) जागतिक हास्य दिन

७) ९ जुलै १९६८ रोजी कोणता प्राणी राष्ट्रीय प्राणी म्हणून घोषित करण्यात आला?

- अ) सिंह ब) गेंडा क) वाघ ड) गाय

८) रामायणात सुग्रीव व श्रीरामाची भेट कोणत्या पर्वतावर झाली?

- अ) द्रोणागिरी ब) ऋष्यमूक क) महेंद्र ड) चित्रकूट

९) गुरु पौर्णिमेला असेही म्हटले जाते.

- अ) चैत्र पौर्णिमा ब) वैशाख पौर्णिमा क) नारळी पौर्णिमा ड) व्यास पौर्णिमा

१०) घोलवड हे शहर कोणत्या फळासाठी प्रसिद्ध आहे?

- अ) ताडफळ ब) काजू क) चिकू ड) सीताफळ

दुर्जनातही संतत्वाची क्षमता

स्वा मी विवेकानंदांना भारत भ्रमण करत असताना अनेक साधू—संत भेटले. अनेकांच्या विचारांचा प्रभाव त्यांच्या जीवनावर पडला. त्यापैकीच एक होते गाझीपूरचे पवहारी बाबा. पवहारी बाबांविषयी स्वामीजींच्या मनात विशेष आदरभाव होता. स्वामीजी त्यांना व्यक्तिशः ओळखत असल्यामुळे त्यांच्याविषयी विशेष प्रेम होते.

एकदा पवहारी बाबांच्या कुटीत चोरी करण्याच्या उद्देशाने एक चोर शिरला. त्याने बाबांच्या कुटीतील काही सामान चोरले. ते सामान घेऊन तो पळून जाणार तितक्यात बाबांना जाग आली. त्यामुळे चोर मात्र घाबरला. सामान तिथेच टाकून तो पळू लागला. बाबांनी ते सामान उचलले आणि चोराचा पाठलाग सुरू केला. थोड्याच वेळात त्यांनी चोराला गाठलं. चोराचा हात धरून त्याला खाली बसवलं. चोर खूपच घाबरला होता. बाबांच्या पोलादी पकडीतून आता काही आपली सुटका नाही असं त्याला वाटलं. बाबा म्हणाले, “घाबरु नकोस.” ते हात जोडून विनंती करत म्हणाले, “नारायणा, हे सर्व सामान तुमचंच आहे. कृपा करून या वस्तूचा स्वीकार करावा.” हे ऐकून चोर क्षणभर स्तब्धच झाला. अविश्वासाने डोळे फाडून बाबांकडे बघतच राहिला. बाबांच्या आवाजात जरब होती. त्यांनी ते सामान घ्यायला त्याला भाग पाडले. सामान घेऊन चोर मुकाट्याने निघून गेला.

या घटनेनंतर काही वर्ष निघून गेली. एकदा स्वामीजी हिमालयात भ्रमण करत असताना त्यांना एक अत्यंत तेजस्वी साधू भेटला. त्या साधूशी थोडावेळ वार्तालाप केल्यानंतर स्वामीजींना असं जाणवलं, की तो साधू अत्यंत उच्चकोटीचा साधक आहे. स्वामीजी त्याच्याशी चर्चा करत असताना बोलण्याच्या ओघात पवहारी बाबांचा विषय निघाला. त्यावर साधू म्हणाला, “पवहारी बाबांचं सामान चोरण्याचा प्रयत्न एका चोराने प्रयत्न केला, तो चोर कोण होता ठाऊक आहे?” स्वामीजी मानेनेच नाही म्हणाले. साधू म्हणाला, ‘‘तो चोर दुसरा तिसरा कोणी नसून मीच होतो.’’

हे ऐकून स्वामीजींना आश्चर्याचा धक्काच बसला. साधू पुढे सांगू लागला “बाबांनी ते सारं सामान मला घेण्यास भाग पाडलं आणि मला ‘नारायण’ या नावाने वेगळी ओळखही दिली. त्यावेळी मला माझ्या गुन्हेगारी वृतीची विलक्षण घृणा वाटू लागली. त्या क्षणापासून मी चोरी करणं बंद केलं. भौतिक वस्तुंच्या मागे लागणंही बंद केलं आणि आध्यात्मिकतेमच्या प्रवाहात स्वतःला झोकून दिलं”

पूर्वाश्रमीचा चोर असलेल्या साधूच्या बोलण्याचा प्रचंड प्रभाव स्वामीजींच्या मनावार पडला. स्वामीजी म्हणाले, “दुर्गुणी माणसातही संतत्वाची क्षमता असते, हे मला आज जाणवलं.”

संग्राहक : सुकदेव पाटील

पांढऱ्या पोटाचा निलिमा

नि ळसर छटांचं सुंदर लेणं लाभलेला हा पांढऱ्या पोटाचा निलिमा पक्षी. हा पक्षी निलिमा या पक्ष्याच्या प्रजातीतलाच, परंतु याच्या पोटाकडील भाग हा शुभ्र पांढऱ्या रंगाचा असतो. विशेषत: पश्चिम घाटात आढळणाऱ्या या चिमुकल्या सुंदर पक्ष्याला इंग्रजीत व्हाइट बेलीड ब्लू फ्लायकॅचर असं म्हणतात. निसर्गाच्या हिरव्यागार पार्श्वभूमीवरील याचं निळसर रूप खरंच खूप मनमोहक दिसतं. भारतात सर्वत्र आढळणारा हा पक्षी हमखास पहायचा असेल तर कर्नाटक राज्यातील गणेश गुडी वा दांडेली टेकडी या भागात जायला हवं. महाबळे श्वरपासून निलिमीरी पर्वतराजी ते दक्षिणेला केरळ आणि तामिळनाडूमध्येदेखील याचं वास्तव्य दिसून येतं.

हा गोंडस छोटासा पक्षी फिकट निळ्या रंगाचा असतो तर पोटाकडील भाग हा पांढऱ्या रंगाचा असतो. याचे पाय व चोच काळ्या रंगाची असते. नर व मादी पक्ष्यामध्ये मात्र या रंगात खूपच फरक दिसून येतो. नर हा सुंदर निळ्या पाठीचा असतो तर मादी करड्या-तपकिरी रंगाच्या पाठीची असते. साधरणपणे पाच इंच लांबीचा हा पक्षी घनदाट जंगल असलेल्या प्रदेशातच आढळतो. हा पक्षी अतिशय शांत व भिन्न्या स्वभावाचा असतो.

यामुळेच सहस्रा मनुष्यवस्तीत हा दृष्टीस पडत नाही. हा अजिबात माणसांच्या सान्निध्यात येत नाही, यामुळे याचे फोटो काढणंही मुश्किल असतं. झाडांच्या सावलीत चुपचाप राहणारा हा निलिमा पक्षी अगदी हळू खालच्या पट्टीत आवाज करतो.

किडे, अळ्या, फुलांमधील रस, छोटे कीटक हे त्याचं मुख्य खाद्य आहे. हा ‘फ्लायकॅचर’ वर्गातील पक्षी असून हवेतल्या हवेत उडणारे कीटक सहजपणे मटकावतो.

हा पक्षी कायम जोडीने एकत्र राहतो. झाडाच्या एखाद्या छोट्या भेगेत किंवा ढोलीमध्ये मऊ गवत, काड्या, काटक्या व हिरवी पानं वापरून हे घरटं तयार करतात. हे घरटं नर व मादी दोघे मिळून तयार करतात. प्रजननाच्या काळात मादी तीन ते चार अंडी घालते, अंड्यातून बाहेर आलेल्या पिल्लांचे संगोपन व सरंक्षण नर व मादी दोघे मिळून करतात.

संग्राहक - अंकित जाधव

ਰੰਗ ਮਰਾ

ਸ਼ਾਮਾਲਿਆਨ ਤੁਹਾਰੇ

੧. ਅ
੨. ਡ
੩. ਬ
੪. ਕ
੫. ਬ
੬. ਅ
੭. ਕ
੮. ਬ
੯. ਡ
੧੦. ਕ

੧	ਆ	ਫਿ	ਕਾ		੨	ਸ਼੍ਰੀ	ਲਾ	੩	ਕਾ
	ਤਾ				੪	ਪਾ			
		੫	ਕ	ਪਿ	ਲ	ਦੇ	੬	ਵ	
		ਲ			ਘ		੭	ਕੀ	ਡ
੮	ਜ	ਵਾ	੯	ਹ	ਰ	੧੦	ਲਾ	ਲ	
	ਧ						ਡ		੧੧
	ਧ		ਡ				ਡ		ਝੋ
੧੨	ਤੇ	੧੩	ਵੀ	ਸ			੧੪	ਕਾ	੧੫
		੧੬	ਸ	ਨ	ੱਈ			ਕੂ	ਲ
								ਟਾ	

ਹਸਤੀ ਦੁਨਿਆ
ਜੁਲੈ ੨੦੨੨

॥ तू ही निरंकार ॥

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांची सारी संकटे दूर करी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांवर कृपा दृष्टि उपकार करी ।

पूर्ण सदगुरु भक्त जनांची पापे सारी नष्ट करी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांची सर्व सुखाने झोळी भरी ।

पूर्ण सदगुरु निजभक्तांवर आले संकट दूर करी ।

पूर्ण सदगुरु भक्त जनांचे दुःख तापही दूर करी ।

शंकरसाव जाधव
मुखी, वाई तालुका

सर्वासाठी... सर्वकाही...
एकाच ठिकाणी... लग्न बस्त्याची
खास सोय !

अविनाश शंकरसाव जाधव
प्रधारक, सातारा झोन

THE COMPLETE FAMILY SHOWROOM

मनमोहक साडया | ड्रेस मटेरिअल | मेन्स वेअर | चिल्ड्रन्स वेअर
| लेडीज वेअर | सुटींग शर्टींग | रेमण्ड सियारामचे विक्रेते

ऐ मन मेरे सुमिरण कर ले सुमिरण से सुख आयेगा । घेंगे न संकट तुझ को भवसागर तर जायेगा ।
दम दम पल छिन नाम का जो जन करता अमृत पान है । ऐसे जन को जग में सन्तो मिलता जीवन दान है ।

गुरु का जो यशगान करेगा यश दुनिया में पायेगा । गुरु की जै जै जो करता है उसकी होती जै जै कारा
उसकी भी महिमा होगी जो गुरु की महिमा नायेगा । गुरु की पूजा जो करता है उसको पूजे कुल संसार।

९९९, हरिहरेश्वर प्रतिक, आय.डी.बी.आय.बैंक शेजारी, ब्राह्मणशाही, वाई (जि.सातारा)
फोन नं. : 9766727262 / 8999859073

RNI No. MAH/MAR/2004/15105

Postal Regd. No. MCE/78/2022-2024

WPP Licence No. MR/TECH/WPP-164/East/2022-24

Publishing date on 1st of every month

Posted at Mumbai Patrika Channel Sorting Office,

Mumbai-400001 on dated 1st of every month

जनार्दन एच. पाटील
झोनल प्रमुख-नाशिक क्षेत्र

॥ नुही निरंकार ॥

ऑफिस : गाला नं. १, ४, ६, ८ महावीर इंडस्ट्रीजल इस्टेट,
नाशिंगी फाटा, विरार (पूर्व),
ता. पालघर, जि. ठाणे - ४०१३०९ (महाराष्ट्र)
कार्यालय : (०२५०) २५२७३२०/९८२२८८५५२६
ई-मेल : rajinustries2010@yahoo.in
janardanpatil6500@gmail.com
वेबसाईट : www.vijayaengineeringworks.com
www.rajinustries.net.in

मे. विजया इंजिनिअरिंग वर्क्स

मॅन्यु : स्पेशलिस्ट प्लास्टिक
इंजेक्शन मोल्ड आणि ब्लो मोल्ड
(घेर ओरम टाईप डाईज)

मे. राज इंडस्ट्रीज

मॅन्यु. फार्मास्यूटिकल कॅप्स (कोलैप्सीबल आणि लैमी ट्युब कॅप्स),
पेस्टीसाईड पैकेर्जिंग, एच.डी. आणि पी.पी. बॉटल

बाबाजी कंस्ट्रक्शन्स

सिडको आणि सरकारमान्य प्राप्त १ रुम हॉल किंवदन, २ रुम हॉल किंवदन
दुकानाचे गाळे तसेच इन्डस्ट्रीअल गाळे कर्ज सुविधांसहित योग्य भावात मिळतील.

चंपाराज श. पाटील
धूम्याच. पाटील

राजेश च. पाटील
कुशल च. पाटील